Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 118 (20. 385) • 1989 йил 20 май, шанба • Баҳоси 3 тийин.

РЕСПУБЛИКА ДАЛАЛАРИДА

✦ СИРДАРЁ. Сирдарё районидаги Охунбобоев номли колхоз пиллакорлари бу йил пландаги 17,5 тонна ўрнига 18 тонна сархил пилла етиштириш учун астойдил меҳнат қилишмоқда. Меҳнат беллашувида ҳар бири 20—25 йиллик иш тажрибасига эга бўлган Оча Мирзаева, Шодмоной Шойқулова сингари пиллакорлар ҳамкасбларидан ўзишмоқда.

Қ. ҲОЖИЕВ.

✦ ҚАШҚАДАРЁ. Китоб районидаги «Қишлиқ» совхози чорвадорлари давлатга 51 тонна ўрнига 55,7 тонна гўшт топшириб ярим йиллик планни бажардилар. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 26,1 тонна кўп.

Ҳ. РАҲМОНОВ.

✦ АНДИЖОН. Москва районидаги «Октябрь» колхозида пилла қурти парвариши намунали олиб борилмоқда. Илғорлардан О. Охунова, О. Жўраева, С. Қурбоновалар ҳар қути уруғдан пландаги 60 ўрнига 80 килограммдан ҳосил олишга бел боғлашган.

Ғ. ПАРПИЕВ.

✦ САМАРҚАНД. Пайариқ районидаги «Партия XXII съезди» колхозида ғўза парвариши қизғин. Бу ерда ниҳоллар биринчи ишловдан чиқарилди. Айниқса, Ж. Ёдгоров бошлиқ бригада далаларида ғўзалар дуркун ўсаётир.

Т. АБДУЛЛАЕВ.

✦ БУХОРО. Ғиждувон районидаги Ҳамид Олимжон номли колхознинг Ҳалил Сатторов, Ҳасан Хайриев, Раҳим Шаропов каби оилавий пудрат звенолари бу йил карамдан мўл ҳосил етиштирдилар. Айни кунларда эл дастурхонига эртаки маҳсулот етказиб берилаётир. Пудратчилар пландаги 80 тонна ўрнига 100 тонна карам топширишга аҳд қилишди.

Ж. ЖАЛОЛОВ.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленуми тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1989 йил 19 май куни Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг XIII пленуми бўлди. Унда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов «Қайта қуришни кучайтирайлик, ишда ташаббускор бўлайлик» мавзусида доклад қилди.

Доклад юзасидан музокараларда: Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари М. М. Мирқосимов, Ўзбекистон ССР халқ таълими министри М. А. Зоидов, Нукус шаҳар партия комитетининг биринчи секретари У. Кунназаров, Бухоро область партия комитетининг биринчи секретари Д. С. Ёдгоров, Самарқанддаги «КПСС XXV съезди» химия заводининг лаборанти В. И. Черноштан, Хоразм область партия комитетининг биринчи секретари Р. Худойберганова, Сариосиё район партия комитетининг биринчи секретари В. П. Хомяк, Қаршидаги СССР 50 йиллиги номли тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг тикувчи-мотористи Р. Н. Иванушкина, Янгиқўрғон район партия комитетининг биринчи секретари Х. Умурзоқов сўзга чиқдилар.

Пленум муҳокама этилган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилди. (Музокаралардаги нутқлар матбуотда эълон қилинади).

Пленум ўртоқ Н. И. Попов республикадан жўнаб кетганлиги ҳамда бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан унинг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзоси ва Марказий Комитет аъзоси вазифаларидан озод қилиш тўғрисидаги илтимосини қондирди.

Пленум Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзолари Р. Ашуралиев, А. И. Барулин, Ю. П. Гудков, Х. Р. Қўйбоқаров, В. П. Куксенко, Ю. В. Курочкин И. Қўчқоров, У. Р. Мўминов, С. М. Нестеренко, Г. А. Стефановский, Ж. Ҳасанов ўртоқларнинг, шунингдек Марказий Комитет аъзолигига кандидатлар Р. Жўраева, Қ. И. Лапкин, А. Раҳимов, Р. Р. Сафаров, Тен Хай-Гюн, Б. Т. Турик ўртоқларнинг республика партия ташкилоти сайлаб қўйиладиган органларидаги ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилиш тўғрисидаги илтимосларини қондирди. Ўртоқ Р. Н. Нишонов республика Компартияси Марказий Комитети составида бўлиб, амалга оширган ишлари учун ўртоқларга миннатдорчилик изҳор этиб, уларга эзгу тилаклар билдирди.

Пленум «Узглавживпром» Каттақўрғон саноат комплексининг директори Р. Д. Агабабян, Ўзбекистон ССР аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министри Б. И. Бугров, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ўсимлик моддалари химияси институтининг директори А. И. Глушенкова, Риштон районидаги «Сўх» совхозининг бригадири И. Жўраев, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Ташкилий-партиявий ишлар ва кадрлар билан ишлаш бўлими мудирининг биринчи ўринбосари У. О. Зокиров, Хоразм область ижроия комитети раисининг ўринбосари Р. Р. Иброҳимова, Комсомолобод районидаги «Партия XX съезди» совхози партия комитетининг секретари Ф. Исроилова, Фарғона область партия комитетининг иккинчи секретари А. В. Козирь, Навоий кон-металлургия комбинатининг директори Н. И. Кучерский, Вобкент районидаги Калинин номли колхоз раиси М. Наврўзова, Бўка район партия комитетининг биринчи секретари Х. А. Пирнапасов, Қўқондаги Охунбобоев номли тикувчилик фабрикасининг директори С. Н. Раҳмонова, Қашқадарё область ижроия комитетининг раиси В. И. Сускин, рассом Ж. Ю. Умарбеков, Қорақалпоғистон АССР Мўйноқ районидаги «Амударё» колхозининг балиқчиси У. Утегенов, Учқўрғон районидаги Охунбобоев номли колхоз сут соғувчиси Ф. Ҳамидова, Ленин йўли районидаги Ленин номли совхоз бригадири Р. Д. Шодиева ўртоқларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзолигига кандидатликдан Марказий Комитет аъзолигига ўтказди.

Пленум ўртоқ П. Ҳабибуллаевни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзоси вазифасидан озод қилди. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси ўртоқ М. И. Иброҳимов Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзоси этиб сайланди. Ўртоқ А. Ҳ. Тошкенбоев Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Аграр бўлимининг мудири этиб тасдиқланди.

Пленум ўртоқ П. Ҳабибуллаевни Марказий Комитетнинг Ҳуқуқий масалалар комиссияси раиси вазифасидан озод қилиб, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ М. И. Иброҳимовни шу комиссиянинг раиси этиб тасдиқлади.

Партия турмуши нормаларини бузганлиги, хизмат мавқеини суиистеъмол қилганлиги ва порахўрлиги учун пленум Марказий Комитет аъзоси Ҳ. Умаровни КПСС сафидан чиқарди.

Пленум XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг демократия ва ошкораликни ривожлантириш зарурлиги тўғрисидаги йўл-йўриқларига амал қилиб ҳамда кадрлар билан ишлашни демократиялашга алоҳида аҳамият бериб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг кадрлар резерви составини кўриб чиқди ва тасдиқлади.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитети сектор мудирининг ўринбосари ўртоқ Г. А. Шипилов қатнашди.

Шу билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленуми ўз ишини тамомлади.

ШАНХАЙДАГИ УЧРАШУВЛАР

ШАНХАЙ, 18 май (ТАСС мухбирлари). Расмий визит билан ХХРда меҳмон бўлиб турган КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев бугун Хитойнинг энг йирик саноат маркази Шанхайга келди.

Бу шаҳар империализмга қарши кураш ва революцион кураш анъаналари билан донг таратган. Шаҳар аҳли Совет Иттифоқи билан азалдан дўстлик алоқалари ўрнатгандир.

Аэропортда совет раҳбарини, унинг рафиқасини ва совет делегацияси аъзоларини шаҳар меҳнаткашлари номидан ХКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ХКП Шанхай шаҳар комитетининг секретари Цзян Цзэминь, Шанхай мэри Чжу Жунцзи, ХКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ХХР Давлат кенгаши бош министрининг ўринбосари У. Сюецянь, ХХР ташқи ишлар министри Цянь Цичэнь самимий кутиб олдилар.

М. С. Горбачевни шаҳарнинг ёш гражданлари қутладилар. Улар меҳмонларни «Шанхайга хуш келибсиз!» деб олқишлаб турдилар.

12 миллион аҳоли яшайдиган шаҳар кўчаларига чиққан неча ўн минглаб шанхайликлар «Сицзяо» қароргоҳига йўл олган автомобиллар кортежини илиқ табассум ва олқишлар билан кузатдилар.

«Сицзяо» қароргоҳида Цзян Цзэмин билан қисқача суҳбат бўлиб ўтди, суҳбат чоғида Совет — Хитой алоқалари тўла нормаллашгани муносабати билан ўзаро мамнуният изҳор этилди. Суҳбатда М .С. Горбачев, Р. М. Горбачева ва уларга ҳамроҳ бўлган кишилар иштирок этишди.

Шаҳар мэри Чжу Жунцзи совет раҳбари шарафига нонушта зиёфат берди.

Чжу Жунцзи М. С. Горбачевни қутлар экан, ХХР билан СССР ўртасида муносабатлар яхшиланиб боргани сайин Шанхай билан Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстона алоқалар ва ҳамкорлик тобора ривожланиб бораётганлигидан мамнуният изҳор этди. Шанхайда яна СССРнинг Бош консулхонаси очилди, Совет Иттифоқи билан савдо обороти йил сайин кўпайиб бормоқда. Шанхай ва Ленинград эндиликда бирodарлашган шаҳарлардир, иккала шаҳарнинг турли соҳалари — экономика, савдо, маданият, маориф ва спорт соҳаларидаги алоқалари ва ҳамкорлиги эндиликда тез ўсиб бормоқда. Мэр иккала мамлакат раҳбарларининг ҳозирги учрашуви ХХР билан СССР, ХКП ва КПСС ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришга ёрдам беради, Шанхай билан Совет Иттифоқи ўртасидаги ўзаро фойдали алоқалар ва ҳамкорликнинг катта истиқболларини очади, деб умид билдирди.

М. С. Горбачев ўз нутқида совет делегацияси Шанхай аҳли, Хитой меҳнаткашлари бой революцион ўтмишининг кўп саҳифалари, Хитой пролетариатининг биринчи синфий жанглари, Хитой Коммунистик партиясининг вужудга келиши билан боғлиқ бўлган Шанхай шаҳрини кўришни орзиқиб кутганлигини таъкидлади.

М. С. Горбачев ХХР ва ХКП раҳбарлари билан бўлган учрашувларга баҳо берар экан, ушбу визитни «янги босқични бошлаб берадиган воқеа» деб атади, бу — иккала мамлакат ва иккала халқ билан бирга бутун дунё учун ҳам катта ижобий самаралар келтиради. СССР билан ХХР ўртасидаги барқарорлик, яхши қўшничилик икки улуғ халқнинг орзу-умидларига жавоб берибгина қолмай, Осиёда хавфсизликни мустаҳкамлаш ва бутун жаҳондаги вазиятни соғломлаштириш манфаатларига ҳам жавоб беради, деди совет раҳбари.

У бу визитдан кейин СССР билан ХХР ўртасидаги муносабатларга янги жўшқинлик бахш этилади, деб умид изҳор қилди. Совет Иттифоқи бу муносабатлар партиялар ўртасидаги муносабатларда ҳам, давлатлараро алоқаларда ҳам, фан ва маданият арбоблари ўртасидаги алоқаларда ҳам кенгайиб ва чуқурлашиб бориши, мазкур алоқалар шаҳарлар, корхоналар, меҳнат коллективлари, оилалар ўртасида ўрнатилиши тарафдоридир. М. С. Горбачев Шанхай билан Ленинград алоқаларини ана шундай ҳамкорликнинг яхши намунаси, деб атади.

М. С. Горбачев СССР билан дўстлик туйғулари Хитой халқи кекса авлодлари кенг қатламлари ўртасидагина сақланиб қолмаганлигини, совет делегацияси аъзолари Хитойда меҳмон бўлиб турганларида бунга ишонч ҳосил қилганликларини таъкидлади. СССР билан ХХР ўртасидаги муносабатларнинг нормаллашуви Хитой ёшларига ҳам жуда маъқул бўлгани бизни хурсанд қилди. СССР аҳли иккала мамлакатнинг ёшлар ташкилотлари, йигит ва қизлари ўртасидаги алоқалар ҳам кенгайиб бораверади ва улар Совет ва Хитой халқлари дўстлиги эстафетасини ишонч билан олға элтади, деб умид қилади.

Шундан кейин меҳмонлар қисқа муддат ичида шаҳарни айланиб чиқдилар. Даставвал А. С. Пушкин ҳайкали ёнида тўхташди.

Бу ҳайкалнинг тақдири ажойиб. Шанхай аҳолисининг, бу ерда яшаган русларнинг тўплаган маблағи эвазига 1937 йилда қурилган бу обида япон милитаристларига қарши миллий озодлик уруши йилларида босқинчилар томонидан яксон қилинган эди. 1947 йилда Хитой халқининг шоир улуғ Ватанига ҳурмат-эҳтироми рамзи сифатида ҳайкални тиклашди. Аммо «маданий революция» даврида ҳайкал яна вайрон қилинди. Яқинда рус шоирининг бронза ҳайкали яна ўз жойига ўрнатилди. Ушбу ёдгорлик шаҳар аҳлининг илтимосига кўра, халқларимиз ўртасидаги анъанавий маънавий алоқаларнинг рамзи сифатида тикланди.

М. С. Горбачев ва унинг рафиқаси А. С. Пушкин ҳайкали пойига гулдасталар қўйишди.

Шанхай ўз атрофидаги йўлдош шаҳарлар билан биргаликда ҳозир ХХРнинг саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида, ички ва ташқи савдосида, Хитойнинг фан ва техникаси, маданияти ва маорифини ривожлантиришда етакчи роль ўйнамоқда. Пекин ва Тяньцзинь билан бирга у марказга бўйсунган уч шаҳардан бири сифатида мамлакат ялпи саноат маҳсулотининг 11-12 процентини бермоқда. Шанхай жаҳондаги 170 давлат ва район билан савдо-сотиқ қилмоқда. Бу ерда 50 дан кўпроқ олий ўқув юрти, 200 дан ортиқ илмий-тадқиқот муассасаси бор.

Яқиндагина Шанхайдан 30 километр жануби-ғарбда жойлашган йўлдош шаҳар Минханда ва унинг яқинидаги Хуицзяо шаҳарчасида техникавий-иқтисодий тараққиётнинг янги райони — электротехника саноати шаҳри бўлган Минхань қурилиши бошланди. Бу ерда ана шу тармоққа тааллуқли 50 дан ортиқ корхона бор. Совет Иттифоқидан келган меҳмонлар бугун замонавий лифтлар ва эскалаторлар тайёрланадиган заводга бордилар. М. С. Горбачев корхонада ишчилар ва хизматчилар билан суҳбатлашди.

* * *

Шу куниёқ М. С. Горбачев ва унга ҳамроҳ бўлган совет расмий кишилари Шанхайдан Ватанига жўнаб кетдилар. Аэропортда совет меҳмонларини Цзян Цзэминь, Чжу Жунцзи, У. Сюецянь, Цянь Цичэнь, Шанхай жамоатчилигининг вакиллари кузатиб қолдилар.

* * *

М. С. Горбачевнинг ХХРга қилган расмий визити якунлари юзасидан Совет-Хитой қўшма ахбороти қабул этилди, бу ахборот матбуотда эълон қилинади.

М. С. ГОРБАЧЕВ МОСКВАГА ҚАЙТИБ КЕЛДИ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев 18 май куни Хитойдан Москвага қайтиб келди. У ХХР Раиси Ян Шанкуннинг таклифига биноан расмий визит билан Хитойга борган эди.

М. С. Горбачевнинг сафарида унга ҳамроҳлик қилган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари А. Н. Яковлев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Ю. Д. Маслюков, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР соғлиқни сақлаш министри Е. И. Чазов у билан бирга қайтиб келдилар.

Аэродромда М. С. Горбачевни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Н. И. Рижков, В. М. Чебриков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, Д. Т. Язов, КПСС Марказий Комитетининг секретари О. Д. Бакланов, бошқа ўртоқлар кутиб олдилар.

Кутиб олувчилар орасида ХХРнинг СССРдаги муваққат ишлар вакили Чжан Чжэн бор эди.

(ТАСС).

Барҳаёт Ҳамза

Тошкентда тантанали йиғилиш

19 май куни Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон ССР Катта театри биносида бўлган кеча инқилобчи шоир ва интернационалист, ўзбек совет адабиётининг асосчиси Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланган юбилей тантаналарининг марказий воқеаси бўлди. Бу ерга ижодкор зиёлиларнинг, партия, совет, комсомол ташкилотларининг, шаҳар жамоатчилигининг вакиллари, қардош республикаларнинг намояндалари, чет эллик меҳмонлар келишди.

Кечани Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари О. Ёқубов очди. Филология фанлари доктори, Ҳамза ижодининг тадқиқотчиси Л. П. Қаюмов доклад қилди.

Ўзбекистон ҳақидаги ўз шеърларини ўқиб берган СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг аъзоси, шоира Л. Шчипахина, белорус шоири Р. Бородулин, Афғонистон ёзувчилари уюшмасининг президенти Акром Усмон, Озарбайжон ёзувчиси Ч. Абдуллаев, тожикистонлик санъатшунослик доктори Н. Нуржонов, қирғиз ёзувчиси К. Оқматов, литвалик таржимон Г. Капицкайте, турк ёзувчиси Явуз Оқпинор Ҳамза ижодининг новаторлик руҳи,революцион пафоси ва инсонпарварлиги, халқ бахт-саодати тантанасига ишонч эътиқоди ҳақида, шоир ижодининг завол билмас қадр-қиммати тўғрисида гапирдилар.

Кечада Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлар Р. Н. Нишонов, В. П. Анишчев, П. В. Догонкин, М. И. Иброҳимов, Ш. З. Камолхўжаев, М. М. Мирқосимов, В. И. Огарок, М. Ҳ. Холмуҳамедов, Б. Ф. Сатин, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. П. Романовский, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

Элчи қабул қилинди

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров Ўзбекистон ССР ҳукуматининг таклифига биноан республикага келган Малайзиянинг СССРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси Мартин Мутуренгам Сатаяни қабул қилди.

Бўлиб ўтган суҳбат чоғида меҳмонга республикадаги қайта қуриш жараёнлари тўғрисида ахборот берилди; Ўзбекистон билан Малайзия ўртасида экономика, савдо, илм-фан ва маданият соҳаларидаги икки томонлама бевосита алоқаларга доир масалалар муҳокама қилинди.

Суҳбатда Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри С. О. Азимов иштирок этди.

М .М. Сатая Ўзбекистон ССР Госпланида қабул қилинди, у амалий санъат музейини, Тошкент чинни заводини бориб кўрди, Тошкент областидаги «Маданият» колхозида ва «Лимонарий» колхоз-комбинатида бўлди, Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари билан танишди.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

18 май куни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Президиумининг навбатдан ташқари мажлисида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети социал-иқтисодий бўлими тақдим этган материалларга кўра «Правда Востока» газетасида 1989 йил 28 март куни эълон қилинган «Кооперациями ё...» мақоласи ҳамда Ўзбекистон ССР халқ контроли комитетининг Самарқанд область ижроия комитети план комиссияси ҳузурида тузилган «Тафаккур» кооперативи фаолиятини текшириш натижалари тўғрисидаги хати кўриб чиқилди.

Муҳокама шуни кўрсатдики, республика давлат муассасаларининг айрим масъул ва раҳбар ходимлари, ўз хизмат мавқеларидан фойдаланиб, ясама кооперативлар тузиш ва уларда бевосита иштирок этиш йўлини тутдилар, пул даромади ундиришнинг янги йўлларини қидира бошладилар.

1988 йилнинг сентябрь ойида Ўзбекистон ССР Давлат план комитети раҳбариятининг ва «Экономика и жизнь» журнали меҳнат коллективининг розилигисиз шу журнал бош редактори Ю. И. Слашчининнинг ташаббуси билан «Менежер» кооперативи тузилди ва у Тошкент шаҳар Киров район ижроия комитетида рўйхатдан ўтказилди. Кейинчалик бу кооператив составига Ўзбекистон ССР Давлат план комитети раисининг ўринбосарлари М. Д. Мухортов, О. Г. Пшеничний, шу комитет бўлими бошлиғи Е. К. Слепков, Ўзбекистон ССР Госстройи план-иқтисод бошқармасининг бошлиғи В. Э. Сташис кирдилар. Текширув вақтида кооперативга 10 киши аъзо эди. Шулардан бевосита 4 киши яқин қариндошдир.

«Менежер» кооперативи уставда белгилаб қўйилган вазифалар ўрнига ижара шароитида қорхоналар ва ташкилотлар фаолиятининг самарадорлигини ошириш иқтисодий ҳисоб-китобларини ишлаб чиқиш ва асослаш бўйича воситачилиқ фаолияти билан шуғуллана бошлади. Шунинг эвазига корхоналар ва ташкилотлардан меҳнат коллективларининг ижозатисиз кооперативга катта пул маблағлари ўтказилди. Бундан ташқари кооператив аъзолари давлат корхоналари ва ташкилотлари учун бошқарув ходимларини тайёрлаш юзасидан ҳар хил курсларни очиш эвазига даромад қидиришга берилиб кетдилар. Ўқитувчилар коллективига кўпинча бошқарув соҳасида амалий кўникмалари бўлмаган кишилар жалб этилди.

Кооперативнинг ҳисоб-китоб счётига 172 минг сўм тушди. Шулардан 79 минг сўми маошга ва командировка эҳтиёжларига сарфланди, кооператив аъзоси ўртоқ Хмельковга эса шахсий уй-жой сотиб олиш учун ўн йил муддат билан 50 минг сўм миқдорида процентсиз қарз берилди, гўё шу уйда кооператив эҳтиёжлари учун турли тадқиқотлар ўтказадиган лаборатория жойлашган эмиш. Ишларнинг айрим

(Давоми тўртинчи бетда).

Айрим сайлов округларида Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари сайлови тўғрисида

АХБОРОТ

1989 йил 14 май куни 15 та сайлов округида ўрни бўшаб қолган депутатлар ўрнига Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари сайлови бўлди.

Қуйидаги ўртоқлар Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари этиб сайландилар:

Тошкент шаҳридаги 12-Киров сайлов округидан ўртоқ Акбаржон Юсупов, «Ўзбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси электр кара ҳайдовчиси;

Тошкент область 85-Бўка сайлов округидан ўртоқ Эргаш Исмоилович Фозилов, Ўзбекистон Компартияси Тошкент область комитетининг секретари;

Тошкент область 89-Димитров сайлов округидан ўртоқ Есенгелди Турлибекович Абдураимов, Ғалаба районидаги Димитров номли колхоз бригадири;

Тошкент область 108-Келес сайлов округидан ўртоқ Баҳодир Сайдазимов, Тошкент районидаги Навоий номли колхоз бригадири;

Андижон область 157-Булоқбоши сайлов округидан ўртоқ Эргаш Раҳимов, Андижон область ижроия комитетининг раиси;

Бухоро область 168-Транспорт сайлов округидан ўртоқ Юрий Михайлович Сажнев, Ўзбекистон Компартияси Бухоро область комитетининг иккинчи секретари;

Бухоро область 186-Шофиркон сайлов округидан ўртоқ Шомил Қодирович Гатаулин, Бухоро область ижроия комитетининг раиси;

Наманган область 267-Куйбишев сайлов округидан ўртоқ Владимир Дмитриевич Великанов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети давлат-ҳуқуқ бўлимининг мудири;

Самарқанд область 352-Қуйиқишлоқ сайлов округидан ўртоқ Шаҳобиддин Сирожиевич Зиёмов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети идеология бўлимининг мудири;

Сурхондарё область 373-Янгибозор сайлов округидан ўртоқ Николай Дмитриевич Филиппов, Ўзбекистон Компартияси Сурхондарё область комитетининг иккинчи секретари;

Сирдарё область 201-Зомин сайлов округидан ўртоқ Зулфия Хорунова, Зомин бадиий буюмлар фабрикасининг мастери;

Фарғона область 444-Заркент сайлов округидан ўртоқ Ўктам Иброҳимович Усмонов, «Совет Ўзбекистони» газетасининг муҳаррири;

Хоразм область 458-Ленин сайлов округидан ўртоқ Қозоқ Ҳалимбетов, Хоразм область ижроия комитетининг раиси;

Хоразм область 462-Гурлан сайлов округидан ўртоқ Қурбонбека Хўжамуродова, Гурлан районидаги Киров номли колхоз пиллачилар бригадасининг бошлиғи;

Қорақалпоғистон АССР 496-Ленинобод сайлов округидан ўртоқ Соғиндиқ Даутлетиёрович Ниятуллаев, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг Раиси.

ҚАЙТА ҚУРИШНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК, ИШДА ТАШАББУСКОР БЎЛАЙЛИК

Р. Н. НИШОНОВ ДОКЛАДИ

Ўртоқлар!

КПСС Марказий Комитетининг 25 апрелда бўлиб ўтган Пленуми ҳозирги мураккаб босқичда бутун партиянинг иши учун ниҳоятда муҳим аҳамиятга эгадир. Бу Пленум партия ўз фаолиятига реалистик ва ўзини ўзи танқид руҳида қараётганлигини яна бир бор тасдиқлади. Пленум барча партия бўғинларини мавжуд муаммоларни ҳалол ва рўй-рост таҳлил этиб, уларни ҳал этишнинг реал йўлларини белгилаб олишга, стратегик йўлга мувофиқ келадиган ҳаракатлар тактикасини ишлаб чиқиб, барча йўналишларда зўр ғайрат билан ишларни авж олдириб юборишга чақирди.

Тўғрисини айтсак, республикада вужудга келаётган жўн бўлмаган ижтимоий-сиёсий вазият ҳам зиммамизга худди шундай вазифани юклайди. Бир томондан сиёсий ва иқтисодий ислоҳот демократиялаш, омманинг сиёсий онгини кенг кўламда ошириш жараёнларини ҳаракатга келтирди, одамларнинг ўзлигини англаши тез ўсиб бормоқда. Иккинчи томондан, социал соҳада, экология, миллатлараро муносабатлар соҳасида неча ўн йиллар мобайнида йиғилиб қолган муаммоларнинг секинлик билан ҳал этилаётганлигидан одамларнинг қониқмаётганлиги кучайиб бораётганлиги воқелигимизнинг реал омили бўлиб қолди.

Ҳисобот-сайлов партия йиғилишлари ва конференцияларида, СССР халқ депутатлари сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш давомида, меҳнаткашлар билан учрашувлар ва суҳбатларда мана шу масалалар ўткир қилиб ва катта ташвиш билан ўртага қўйилди. Мана шуларнинг ҳаммаси масъулият билан ва аниқ-равшан сиёсий таҳлилни талаб қилади. Аслини олганда Марказий Комитетнинг бугунги Пленуми ҳам шунинг учун чақирилган.

I.

Биринчи навбатда биз бўлиб ўтган сайлов кампаниясидан амалий хулосалар чиқариб олишимиз керак. КПСС Марказий Комитетининг Пленумида қайд этиб ўтилганидек, сайлов кампанияси қайта қуришни қўллаб-қувватлаш референдуми бўлди. Сайлов одамларнинг ғоят катта кўпчилиги якдиллик билан келажакни социалистик қадриятлар асосида турмушни янгилаш ва соғломлаштириш билан боғлаётганлигини кўрсатди. Бу — бош сиёсий якундир. Республика меҳнаткашларининг кўпчилиги коммунистлар учун овоз бериб, жамиятни янгилаш ва уни жипслаштиришни реал равишда таъминлашга қодир бўлган обрўли ва ишончли сиёсий куч сифатида ўзларининг партияга бўлган муносабатини яна бир бор тасдиқладилар.

Республикада сайлов мураккаб вазиятда ўтди. Аввало одамларнинг фаровонлиги билан боғлиқ амалий натижалардан қониқмаслик негизида сиёсий жиҳатдан таркиб топмаган шахсларнинг баъзи группалари, кўпинча эса шунчаки амалпараст унсурлар активлашиб қолдилар. Улар ҳал этилмаган муаммоларни рўкач қилиб, вазиятни кескинлаштиришга, эҳтиросни авж олдиришга, Ўзбекистонда яшовчи халқлар ўртасига нифоқ солишга уриндилар. Улар одамлар сайловга чиқмайдилар, чиққанлари тақдирида ҳам қарши овоз берадилар, деб башорат қилишди. Бунинг устига янги сайлов системасининг обрўсини тўкишга уриниб кўрдилар, рўйхатга олинган депутатликка номзодларга ишончсизлик билдиришга чақирдилар.

Шундай шароитда айрим партия комитетлари ва совет органлари ҳамиша ҳам вазиятни етарли даражада қўлга ола билмадилар, воқеалардан орқада қолдилар, муайян даражада саросимага тушиб қолдилар. Хотиржамлик, кенг омманинг мадади учун кураша билмаслик, истиқомат жойларида аҳоли билан, айниқса ёшлар билан кундалик ишни олиб боролмаслик ҳам таъсир қилди.

Халқ ижтимоий-сиёсий фаолиятга тобора актив қўшилаётганлигини, конкрет шаҳарда, районда, областда етилган муаммолар қандай ҳал этилаётганлигидан одамларнинг норозилигини, республикада партия, совет, хўжалик органларининг ишига қаттиқ талаб қўйишаётганини биз, аввало қайта қуришнинг табиий ҳодисаси, деб билишимиз керак. Шу жиҳатдан биз демократиянинг чекланиши тарафдори эмасмиз. Аммо, биз демократик ўзгартишларни чуқурлаштира бориб, ишонтириш кучи билан, қонун кучидан фойдаланиб, бундай ўзгартишларни консерватизмдан ҳам, ўта сўлликдан ҳам моҳирлик билан ҳимоя қилишимиз керак.

«Совет кишилари қайта қуришни ёқлаб якдиллик билан овоз бердилар,— деб таъкидлади М. С. Горбачев, — аммо бунда улар қайта қуришни мавҳум ғоя деб эмас, балки конкрет мазмун ва сезиларли ишлар билан бойиган натижадор жараён, деб назарда тутишди».

Ўткир муаммоларни ҳал этиш учун вақт кераклигини меҳнаткашлар тушунаётганликларини кўриб турибмиз. Аммо, улар таъминотдаги узилишларга ва навбат кутиб туришларнинг ўсишига, жўрттага тақчиллик вужудга келтирилишига, савдо, хизмат соҳаси, шаҳар транспорти ишининг қониқарсиз ташкил этилганлигига, шаҳарлар ҳамда аҳоли пунктларининг санитария ва экология аҳволи ўз ҳолига ташлаб қўйилганлигига энди тоқат қилишни истамаяптилар. Хўжасизлик, ҳуқуқ-тартиботни бузиш ҳоллари авж олиб кетганлиги уларни ғазаблантирмоқда. Кўпгина муассасаларнинг кабинетларида, улар неча ўн йиллар мобайнида таркиб топган яна ўша ярамас бюрократик муҳитга, оддий инсоннинг эҳтиёжлари билан ҳисоблашишни ошкора истамасликка дуч келаётганликлари одамларни айниқса ранжитмоқда.

Қайта қуришдаги маълум қийинчиликларга қарамай, ҳар ҳолда халқ хўжалиги комплексидаги кескинликни муайян даражада пасайтиришга, турғунлик чизиғидан ўтишга, экономикага кўпроқ социал йўналиш бағишлашга муваффақ бўлинганлигини йўққа чиқариш мумкин эмас, албатта. Туб иқтисодий ислоҳот изчиллик билан амалга оширилмоқда, бирлашмалар, корхоналар ҳамда хўжаликларни хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлаш принципларига ўтказиш асосан ниҳоясига етказилди. Одамларнинг хўжалик соҳасидаги мустақилликка, иқтисодий ислоҳот босқичларидан хўжалик ҳисоби ва ижаранинг илғор шакллари сари юксалишга интилиши тобора кўпроқ намоён бўлмоқда.

Умуман эса, такрор айтаман, аҳвол жуда мураккаблигича қолмоқда. Ҳозир экономика ва социал соҳага баҳо бериш учун кўпгина соҳаларда чўзилиб кетган қолоқлик сабабларини билиб олиш принципиал муҳимдир. Биз қайд этаётган ижобий силжишлар озиқ-овқат ва халқ истеъмоли моллари, уй-жой билан таъминлашдаги вазиятни тубдан яхшилашга нима учун олиб келмаётганлигини, бунинг устига кўп ҳолларда бу борадаги ишлар ҳатто кескинлашиб бораётганлигини ўзимиз англаб олишимиз ва одамларга тушунтириб беришимиз керак. Энг муҳими эса бундан сиёсий хулосалар чиқариб олиш ва шулар асосида бундан буёнги ҳаракатлар тактикасини ишлаб чиқиш лозим.

Чуқур таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш ва жойлаштиришда неча йиллар мобайнида таркиб топган структуравий номутаносибликлар тўсқинликнинг асосий сабабларидир. Бу республика саноати, асосан, ярим фабрикат ва чала маҳсулот ишлаб чиқаришга йўналтирилганлиги, қайта ишлаш тармоқларининг қолоқлигидир. Бу — пахта яккаҳокимлигидир. Бу — саноатнинг пойтахт областида ва бир нечта йирик шаҳарларда жамланганлигидир. Бу ҳол бошқа регионларда меҳнат ресурслари ошиб-тошиб кетишига олиб келади. Бу — социал мақсадларга ва табиатни муҳофаза қилишга маблағ ажратишнинг қолдиқ принципидир.

Вазиятнинг жиддийлиги Марказий Комитет билан республика ҳукуматини 1995 йилгача бўлган даврда социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришнинг принципиал янги концепциясини ишлаб чиқиш зарурлигини англашга олиб келди. Иқтисодий потенциални территориялар бўйича бараварлаштириш, талайгина меҳнат ресурслари мавжуд бўлган регионларда сермеҳнат тармоқларни ривожлантириш борасида катта тадбирларни амалга ошириш назарда тутилмоқда.

Бунда маҳаллий хом ашё негизида тугал ишлаб чиқариш цикли билан қайта ишловчи тармоқлар комплексини шакллантиришга афзаллик берилади. Пахтани саноат йўли билан қайта ишлашни икки баравар кўпайтириш, республикани ип газлама буюмлари бошқа жойлардан келтириладиган региондан уларни кўплаб ишлаб чиқарадиган республикага айлантириш мўлжаллаб қўйилди. Пахта комплексида ва умуман қишлоқ хўжалик тармоқларида жиддий қайта қуриш кўзда тутилади. Энг муҳими эса эътиборни социал масалаларга қаратишдан, одамларнинг фаровонлигини кескин оширишдан, унинг умумиттифоқ даражасидан қолоқлигини анча қисқартиришдан иборатдир.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси ва мамлакат ҳукумати бизни таклифларимизни қўллаб-қувватладилар. Лойиҳа матбуотда эълон қилинди, меҳнат коллективларида ва истиқомат жойларида кенг муҳокама этилмоқда. Меҳнаткашлар умуман белгиланган чора-тадбирларни маъқуллаб, жуда кўп таклиф ва мулоҳазаларни айтдилар, улар эътиборга олинади.

Программани рўёбга чиқариш 60 миллиард сўмдан ошадиган талайгина қўшимча капитал маблағни талаб этади. Бунда регионал хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлаш концепциясига лойиҳасига мувофиқ мана шу маблағларнинг учдан икки қисмидан кўпроғини республика ва маҳаллий бюджетнинг маблағлари, шунингдек аҳолининг пул маблағлари ташкил этиши керак.

Программа амал қила бошлаши учун биз ҳозирнинг ўзидаёқ кечиктириб бўлмайдиган бир қанча вазифаларни бевосита ҳал этишга киришишимиз лозим. Аввало, республиканинг молиявий аҳволини соғломлаштириш зарур.

Шуни дангал айтишимиз керакки, бу йиллик ҳам давлат молиясини шакллантиришдаги кескинлик давом этди, пул муомаласидаги чигаллик кучайди, бюджет камомади тез ўсиб борди.

Зарар кўриб ишлаётган корхоналар бюджетимиз юкини оғирлаштирмоқда. Маҳаллий саноат министрлиги (Ў. Қ. Исмоилов), Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги (Б. И. Бугров), Давлат агросаноат комитети (И. Ҳ. Жўрабеков), Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитети (Э. Т. Турсунов) қарамоғида ана шундай корхоналар кўп. Ўтган йили 290 та корхона, ташкилот ва хўжалик фойда кўриш ўрнига 180 миллион сўм зиён кўрдилар, зарар кўриш планда кўзда тутилган 189 та корхона йилни 69 миллион сўмлик пландан ташқари зиён билан якунладилар.

Пулнинг қадрсизланиши шароитида иш ҳақининг ортиши, меҳнат унумдорлигининг ўсишидан кескин илгарилаб кетяпти, аслида ишлаб топилмаган пул билан ҳақ тўлаш кўпайиб боряпти.

Бундай шароитда қандай таклифларни ўртага қўйиш мумкин? Зарар кўришга қай йўсинда барҳам бериш мумкин? Вариантлар кўп. Корхоналар, ташкилотлар ва хўжаликларни хўжалик ҳисобининг иккинчи моделига ўтказиш замирида катта резервлар бор, ушбу модель ишлаб топилмаган маблағларни тўлаш имкониятини батамом истисно этади. Зарар кўриб ишлаётган корхоналар ва ишлаб чиқаришларни кооперативларга бериш ҳамда уларни фойдалироқ маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтказиб, қайтадан ихтисослаш истиқболлидир. Бу ишга дадилроқ киришиш зарур.

Беш йиллик охиригача халқ хўжалигининг барча тармоқларини тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи пул билан таъминлашга ўтказишни якунлаш, хўжалик механизмини, халқ хўжалик комплексининг барча бўғинларида шакллари турлича бўлган хўжалик ҳисоби муносабатларининг министрликлардан тортиб идораларгача, қуйи ишлаб чиқариш бўғинларидан тортиб ҳар бир ходимгача қарор топишига эришиш муҳим вазифадир.

Ўн учинчи беш йиллик бошланишига қадар биз хўжалик юритиш ва бошқарувнинг яхлит системаси негизини бунёд этишимиз керак, ушбу система СССРнинг «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида»ги ва «СССРда кооперация тўғрисида»ги Қонунларининг тўла амал қилишини таъминлаш ва республика хўжалик ҳисобига ўтиши учун яхши замин яратиши лозим.

Халқ хўжалигини бошқаришнинг бош схемаси яна кунт билан ишлашни тақозо этади. Гарчи бу схемани амалга ошириш учун кўп иш қилинган бўлса ҳам аммо иш устида баъзи нарсаларни, айниқса маъмурий-территориал бўлинишга оид ишларни тузатишга тўғри келмоқда. Министрликлар ва идоралар иш услубида қайта қуриш сезиларли эмас. Уларнинг бошқарув аппаратини қисқартириш раҳбарликнинг бюрократик форма ва методларини камайтирмади, министрликлар ва идоралар ўзларининг илгариги маъмурий-тазйиқ ўтказиш вазифаларидан воз кечишни истамаяптилар. Бунинг устига, корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларда бошқарувчилар камайиши у ёқда турсин ҳатто 60 минг киши кўпайди.

Республика Министрлар Совети, унинг Президиуми ва шахсан Ғ. Ҳ. Қодиров бош схемани ишлаб чиқиш вақтида биз йўл қўйган хатолар ва нуқсонларни тезроқ тузатишлари лозим. Агар раҳбарликнинг маъмурий-буйруқбозлик услубига батамом барҳам берилмаса, жадаллаштириш программаси ишга тушмайди. Бошқарувнинг маҳаллий органларига ҳуқуқ ва ваколатларни дадиллик билан бериш, уларнинг мустақиллиги ва масъулиятини ошириш лозим.

Аввало, куч-ғайратларни аграр секторни бошқаришга жамлаш зарур, чунки озиқ-овқат таъминотининг ҳал этилиши шу секторга боғлиқдир. КПСС Марказий Комитетининг 1989 йил март Пленуми якунлари муҳокама қилинган қурултойда биз бу масалаларни батафсил кўриб чиққан эдик. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари, КПСС Марказий Комитетининг секретарлари Н. Н. Слюньков ва Е. К. Лигачев яқинда республикамизга келишиб, меҳнат коллективлари, ижарачилар, активлар билан учрашганларида бу масалалар диққат марказида бўлди.

Эндиликда қабул қилинган тадбирлар натижасида жойлардаги бошқарув органларига, колхозлар ва совхозларга катта мустақиллик берилди, уларнинг ҳуқуқлари кенгайтирилди. Бу батамом янги вазиятдир. Бу ҳуқуқлардан уқув билан фойдаланишаётган ерларда дастлабки умидбахш натижалар олинди. Масалан, шаҳарлар аҳолиси нисбатан кўп бўлган Тошкент областида бир неча йилдан буён аҳоли жон бошига озиқ-овқат маҳсулоти етиштириш барқарор равишда ўсиб бормоқда. Уч йил ичида ушбу кўрсаткич сабзавот-қовун-тарвуз бўйича 15—20 процентни, картошка бўйича 9 процентни, сут ва гўшт бўйича 4—5 процентни ташкил этди. Янги иқтисодий шароитларда Сурхондарё область хўжаликларининг эртанги сабзавот етиштиришни кўпайтиришда қулай иқлим шароитидан яхшироқ фойдаланиш ташаббуси сезилиб турибди.

Шу билан бир қаторда, КПСС Марказий Комитетининг Пленумида аграр секторидаги партия ташкилотлари, совет органлари, раҳбар хўжалик кадрлари турлича ишлаётгани ҳақида адолатли хулоса чиқарилди.

Ўзингиз бир мулоҳаза юритиб кўринг. Ўтган йилдагидек ниҳоятда қулай келган шароитда Наманган ва Самарқанд областларида аҳоли жон бошига сабзавот етиштириш кескин камайиб кетди. 1985 йилга нисбатан шу маҳсулотларни етиштириш 10—12 процент камайди. Андижон ва Наманган областларида гўшт етиштириш қарийб 4—8 процент камайди, Самарқанд ва Сирдарё областларида аҳоли жон бошига сут етиштириш 5 процент озайди.

Область партия комитетларининг секретарлари Орифжонов, Алламуродов, Икромов, Клепиков ўртоқлар, область ижроия комитетларининг ва область агросаноат комитетларининг раҳбарлари мазкур фактлардан жиддий хулосалар чиқариб олишлари зарур.

Жадаллаштириш программасида белгиланган марраларга чиқиб олиш учун бу йил ва 1990 йилда ўртача йиллик гўшт ва сут етиштиришни 17—20 процент, картошка, мева, резавор мева етиштиришни 26 процент, сабзавот ва қовун-тарвуз етиштиришни 12—15 процент, ем-хашакни камида 25 процент кўпайтиришни таъминлаш керак.

Ҳар бирингиз ўзингиздаги амалдаги ўсиш суръатларини шу кўрсаткичлар билан таққослашингиз ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг барча асосий тармоқларини ривожлантиришни нечоғли жадаллаштириш лозимлигини, нечоғлик ғайрат билан ишлаш кераклигини аниқлаб олишингиз мумкин.

Ана шу барча вазифаларни бажариш регионимизга тўсатдан совуқ тушиб узоқ давом этгани сабабли мураккаблашди. Апрель ойининг охири ва май ойининг бошларида ёғингарчилик кўп бўлгани, ҳароратнинг кескин пасайиб кетиши ва совуқ бўлгани қишлоқ хўжалигига жиддий зарар етказди. Қарийб 1 миллион гектар ердаги ғўза шикастланди, шундан 900 минг гектари қайта экилди. 150 минг гектардан кўпроқ майдондаги боғлар, узумзорлар, тутзорлар жиддий зарар кўрди. 600 минг гектар ердан кўпроқ майдонда сабзавот-қовун-тарвуз ва бошқа экинларни қайтадан экишга тўғри келди. Аҳолининг 680 минг шахсий ёрдамчи хўжалиги шикастланди. Жамоат ва шахсий секторларида табиий офат оқибатларини тугатишдан кўрилган зиён 850 миллион сўмдан иборатдир.

Республикада рўй берган табиий офатга КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати зўр эътибор ва меҳрибонлик билан муносабатда бўлди. Республикага шошилинч ёрдам кўрсатиш чораларини шахсан М. С. Горбачев билан Н. И. Рижков кўриб чиқишди. Сизларга маълумки, бундан бир неча кун илгари Е. К. Лигачев Ўзбекистоннинг бир қатор областларида ва Қорақалпоғистон АССРда бўлиб аҳволни чуқур ўрганди, табиий офат оқибатларини бартараф этиш ишлари қандай бораётганлиги билан шахсан танишди. СССР Министрлар Совети, СССР Госплани, Давлат агросаноат комитети, Давлат банки, Молия министрлиги, Госстройи, бошқа иттифоқ министрликлари ва идоралари зарар кўрган районлар ва хўжаликларга шошилинч ёрдам кўрсатиш юзасидан зарур тадбирларни оператив тарзда кўриб чиқдилар.

Республикага колхоз ва совхозлар, шунингдек гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликлари кўрган зарарнинг ўрнини қоплаш учун катта пул ресурслари ажратиляпти, совуқ уриши оқибатларини тугатиш соҳасидаги ишларни бажариш учун қўшимча миқдорда минерал ўғит ва дизель ёқилғиси, қайта экиш учун уруғлик картошка ажратиляпти. Шунингдек, қайта экиш соҳасидаги меҳнатга ҳақ тўлаш учун, боғлар ва токзорлардаги нобуд бўлган ҳосил ўрнини қоплаш учун зарур маблағлар ажратилмоқда. 1989 йилги маҳсулот етказиб бериш шартнома планларига аниқлик киритилмоқда. СССР Госстрахи хўжаликлар ва гражданларга тўлаш учун каттагина маблағ ажратди.

Биз саросимага тушмаслик ҳамда ана шу мураккаб шароитда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва реализация қилиш планларимизни амалга ошириш учун журъат топа олишимиз керак. Бу — қийин, лекин реал вазифадир. Резервлар бор. Нобуд бўлган бедапояларда силос ва кўк озуқа учун маккажўхори экиш, кейинчалик, август-сентябрь ойларида эса ана шу майдонларга беда экиш мумкин. Табиий шароит бизга қайта экишдан кейин ҳам бироз кечикиб бўлсада, сабзавот ва полиз экинларидан ҳосил олиш имконини беради. Табиий офатнинг кўпгина оқибатларини ғўза, боғ ва токзорлар парваришини кучайтириш йўли билан бартараф этиш мумкин. Энг муҳими эса ҳамма — раҳбарлар ва мутахассислар ўз билими, тажрибаси, ташкилотчилик маҳоратини тўла намоён қилиши ва одамларни ўзига эргаштира олиши зарур.

Янги иқтисодий муносабатлар аграр сиёсатдаги туб бурилишнинг қудратли омилидир. Очиғини айтсак, бу муносабатларнинг афзалликлари пировард натижаларда ҳали жуда суст кўринмоқда, бу ишда кўпгина расмиятчилик сақланиб қолмоқда. Республика Давлат агросаноат комитетининг ҳисоботларига кўра, аксарият деҳқончилик ва чорвачилик бўлинмалари ижара ва бошқа пудрат муносабатлари билан қамраб олинган. Хўш, бунинг натижаси қани? Ҳатто ўтган, жуда қулай келган йилда ҳам 145 хўжалик йилни зарар билан тугаллади, 525 колхоз ва совхоз рентабеллиги 15 процентдан камроқ бўлди. Пахта, сабзавот-полиз экинлари, хўл мева, узум таннархи ошди.

Қишлоқлардаги оддий меҳнаткашлар билан учрашганимизда уларнинг кўпчилиги ерни, чорва молларини ижарага олиб, қимматбаҳо маҳсулот етиштиришда юксак кўрсаткичларга эришишга тайёр эканликларига ишонч ҳосил қилдик. Лекин хўжаликларда мутахассислар ва раҳбарлар ижара пудрати йўлига кўплаб тўсиқ солмоқдалар, мутахассислар ва раҳбарлар эса ҳар бир совхозда ўрта ҳисобда салкам 40 та, колхозда эса 20 тадан ортиқроқ.

Бунда кўп нарса область ва район партия комитетларининг позициясига боғлиқ. Масалан, Фарғона областида область партия комитети ва район партия комитетлари хўжаликларнинг кўпчилик раҳбарларини ва қишлоқдаги оддий меҳнаткашларни ижаранинг фаол тарафдорларига айлантиришга эришдилар. Бу ерда ижарачилар маъмурият зўравонлигидан ишончли тарзда ҳимоя қилиниши ҳақида ғамхўрлик кўрсатилди, участкалар ажратишда, шартнома шартларини белгилашда турли суиистеъмоллар ва таъмагирликлар йўлига ғов солинди. Бундай мисолларни бошқа бир қанча областлардан ҳам келтириш мумкин.

Аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш масаласини ҳал этишга ёрдамчи қишлоқ хўжалик корхоналари, гражданларнинг шахсий томорқалари, боғлари ва полизлари қўшадиган ҳиссани кўпайтириш — яна бир ғоят муҳим масаладир. Ҳозир республикада корхоналарнинг 1,5 мингга яқин аграр цехи бўлиб, уларга 230 минг гектардан кўпроқ экинзор бириктириб қўйилган, уларда 260 минг бош турли чорва моллар бор. Лекин буларнинг ҳаммасидан қандай фойдаланилмоқда?

Сурхондарё, Хоразм областларининг ёрдамчи хўжаликларидаги ҳар бир гектар суғорма ердан фақат 10-14 центнер сабзавот, Бухоро, Наманган, Тошкент областларида 4-9 центнердан мева ва резавор олинаётир. Ердан бундай фойдаланиш хўжасизликкина эмас, балки тўғридан-тўғри масъулиятсизликдир.

Биздаги шахсий хўжаликларда ҳам катта имкониятлар бор. Ҳозир гўштнинг ярми, сутнинг учдан икки қисми, мева-сабзавотнинг 40 процентдан кўпроғи ана шу хўжаликларда етиштирилаётир. Аҳолига берилган ердан ғоят самарали фойдаланилаётир. Ҳар гектар ердан олинаётган маҳсулот 12 минг сўмликкача етаётир, бу эса жамоат хўжалигидагидан олти баравар кўпдир.

Аммо томорқа ҳажмининг кўпи билан 0,1 гектар даражасида асоссиз тарзда чеклаб қўйилганлиги бу секторнинг ривожланишига халақит бераётир. Аҳолининг айрим вакиллари партия ва совет органларига ёзган хатларида томорқа ва боғ участкалари, полизлар учун ҳамон ер ололмаётганликлари, қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш билан шуғулланиш иштиёқини бўғаётган бошқа қийинчиликларга дуч келаётганликлари хусусида норозилик билдирмоқдалар. Мамлакатда қабул қилинган қарорлар бажарилишида сусткашлик кўрсатаётган маҳаллий органларнинг раҳбарлари танқид қилинмоқда. Барча ғовларни бартараф этиш, озиқ-овқат маҳсулоти етиштиришни кўпайтириш учун гражданларга ер бериш йўлларини қидириб топиш зарурлиги таъкидланмоқда.

Кеча Марказий Комитет Бюроси Марказий Комитет Агросаноат масалалари комиссиясининг колхозчилар ва совхоз ишчиларининг шахсий ёрдамчи хўжаликлари ҳажмини ўрта ҳисобда икки баравар ошириш, оила пудрати учун ер ажратиш, якка тартибдаги меҳнат фаолиятини ривожлантириш, уй-жой қурилишини кенгайтириш ҳақидаги таклифларини қўллаб-қувватлади.

Биз озиқ-овқат экинлари ва кўп йиллик экинлар билан банд бўлган бутун ерни аҳолининг фойдаланишига бериш, белгиланган тайёрлов нархлари бўйича давлат буюртмаси бажарилганидан кейин ортиқча маҳсулотни шартномали нарх бўйича сотишни шарт қилиб қўйишимиз зарур. Бу тадбир қишлоқдаги ишламай юрган аҳолининг тўлароқ банд бўлишини таъминлайди.

Пахта ва ғалла комплекслари учун ажратилган ерлардан эса давлат ва коллектив хўжаликлар индустриал технологияларини қўлланиш йўли билан фойдаланадилар. Бизнинг фикримизча, халқ бу тадбирни қўллаб-қувватлайди ва ҳамма наф кўради.

Биз ҳозир полиз ва боғ участкалари олмоқчи бўлган минглаб шаҳарликлар олдида ҳам қарздормиз. Республика Министрлар Совети, область ижроия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети бу хусусда қабул қилинган ўз қарорларини бажаришлари зарур. Биз эса бугун И. Ҳ. Жўрабеков, П. М. Абдураҳмонов, В. В. Судаpенков ва Қ. Ҳ. Маҳамадалиевдан бу ишда чинакам ташкилотчилик кўрсатишларини сўраймиз.

Республика хўжалик сиёсатидаги жиддий ўзгаришлар қишлоқда инвестиция ечимларини талаб қилади. Бундан икки йил муқаддам биз ернинг ҳолати тобора ёмонлашиб бораётганлигидан ташвишга тушиб, мамлакатнинг директив органларидан ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш билан боғлиқ ишларга ажратиладиган маблағларнинг кўпайтирилишини сўраган эдик. Ўша пайтда биз бу мақсадларга халқ хўжалигига ажратилган маблағларнинг 70 процентигача сарфланади, деб қарор қилган эдик.

Аммо бу принципиал қоидани коммунистлар Э. Т. Турсунов, Р. Р. Қосимов, К. А. Ракитин бузишди. Бу мақсадлар учун улар раҳбарлигида 1989—1990 йилларда мўлжалдагидан икки баравар кам маблағдан фойдаланиш лойиҳаси тузилди, Марказий Комитетнинг Агросаноат комплекси масалалари бўйича комиссияси бу лойиҳага рози бўлмади. Комиссия жуда тўғри иш қилди. Эндиликда ҳеч ким идора манфаатларини кўзлаб, ишни бирор даражада сустлаштириш мумкин деб хаёл қилмай қўя қолсин.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотини қайта ишлаш ва сақлаш базаларини кўпайтириш хусусида ҳам шуни айтиш мумкин. Каттақўрғонда болаларга мўлжалланган мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариш заводи қурилиши олти йилдан бери чўзилиб кетаётганлигига йўл қўйиб бўладими ахир? Бу объектда қурилиш-монтаж ишлари плани бирор марта ҳам бажарилгани йўқ. Пудрат ташкилотлари ва буюртмачи корхоналар ҳаракатларининг мувофиқлаштирилмаганлиги оқибатида саноатнинг озиқ-овқат тармоқларида 1988 йилда умуман 10 миллион сўм капитал маблағ ўзлаштирилмай қолди. Бунинг учун аввало коммунистлар — Госстрой раисининг ўринбосари Т. Б. Боймиров ва Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов айбдордирлар.

Мавжуд қувватлардан ҳам ниҳоятда ёмон фойдаланилаётир. Бир неча йилдан бери Самарқанд мева консерва заводининг Янгиариқ филиалида майиз тайёрлаш линияси аслида ишламай келаётир, ваҳолонки, чет эл ускуналарини кўплаб миқдорда сотиб олиш юзасидан буюртмалар бирин-кетин келиб турибди. Фарғона областидаги Усмон Юсупов номли совхоз-заводнинг вино пункти область агросаноат комитетининг қарорига биноан шарбат, вино материаллари ишлаб чиқаришга бир неча бор қайта ихтисослаштирилди. Натижада иш шу даражага бориб етдики, ана шу каттагина корхона ҳеч қандай маҳсулот бера олмайдиган бўлиб қолди.

Хуллас, КПСС Марказий Комитетининг Пленумида қайд этилганидек, биз аграр сиёсатда изчил ва қатъиятли бўлишимиз керак, шундагина озиқ-овқат таъминотида яқин вақт ичида ўзгариш бўлишига эришамиз. Бозорни озиқ-овқат ва зарур товарлар билан тўлдириш — биринчи даражадаги муҳим сиёсий вазифадир. Харидорлар талабининг қондирилмаслиги одамлар турмушини жиддий равишда мураккаблаштиради. Магазинларда ҳатто кир совун топилмай қолди, мебель, кийим-бош, пойабзалнинг айрим турлари тақчил бўлиб қолди. Аҳолининг саноат товарларига талаби фақат 60 процент таъминланаётир.

Товар бозоридаги аҳвол жиддий бўлиб турган бир пайтда 143 корхона ва бирлашма 1988 йилда аҳоли учун товар ишлаб чиқаришни қарийб 120 миллион сўмлик камайтирди. Енгил саноат маҳсулотларнинг бирор тури бўйича ҳам талабни қондира олмаётир. Ўтган йилнинг ўзидагина асосан Андижон ип-газлама, Тошкент ва Фарғона тўқимачилик комбинатлари айби билан савдога мўлжалдагидан 50 миллион сўмлик кам ип-газлама берилди. Умуман Енгил саноат министрлиги бўйича (Э. А. Таймазов) ҳар етти корхонадан бири зарар кўриб ишлаётир, ҳар олтитасидан бири шартнома мажбуриятини бажармаётир. Қийинчиликлар бор, албатта, лекин уларни тезроқ бартараф этиш, хўжаликни юритишнинг янги шароитига ўтишдан кўпроқ самара олинишига эришиш керак.

Бизда истеъмол бозорига ишлаб чиқариш-техника ашёлари ва ёғоч-тахтани қўшимча равишда чиқариш имкониятидан сусткашлик билан фойдаланилмоқда. Ўтган йили бундай маҳсулот мўлжалдаги олти миллион сўмлик ўрнига аҳолига фақат 900 минг сўмлик миқдорда сотилди.

Иттифоқ қарамоғидаги кўпгина корхоналар бу ғоят муҳим муаммодан аслида ўзларини четга олмоқдалар. Чкалов номли авиабирлашма (В. Н. Журавлев) ўтган йилиёқ «Ойгул» кир ювиш машинасини, «Ташэлектромаш» заводи (В. И. Береговский) шарбатни қисиб олувчи мослама ишлаб чиқаришни ўзлаштиришлари керак эди, лекин ҳамон ваъдадан нарига ўтилмаётир, ишдан эса дарак йўқ. Ниҳоят, барча тармоқлардаги, шу жумладан «А» группасидаги меҳнат коллективларини нархни оширишга эмас, балки халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқаришни кўпайтиришга ундаш керак. Бу эса бизнинг энг муҳим вазифаларимиздан бири бўлиб, аввало, республика ҳукумати, Госплан, министрлик ва идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари уни ҳал этишга астойдил киришишлари лозим. Бизнинг фикримизча, ҳар бир саноат корхонасида халқ учун зарур товарлар ишлаб чиқарадиган махсус цехлар ёки ишлаб чиқариш кооперативларини тузиш йўлидан бориш керак.

Уй-жой программасини амалга оширишдаги камчиликларни ҳам кечириб бўлмайди. Ўтган йили планда кўзда тутилганидан 330 минг квадрат метр кам уй-жой фойдаланишга топширилди ва 95 миллион сўм ўзлаштирилмай қолди. Меҳнаткашларнинг якка тартибда уй қуриш истаклари ҳамма жойда маҳаллий Советларнинг бюрократизми ва сансалорлигига дуч келмоқда. Бизни ҳақли тарзда танқид қилишяпти, чунки уй-жой проблемаси бўшашиш ўрнига жиддийлашиб бораётир. Ўтган йили квартира олишга навбатда турганлар сони республика бўйича умуман 243 мингдан 260 мингга етди. Самарқанд, Фарғона, Тошкент областларида ва Тошкент шаҳрида айниқса вазият жиддий бўлиб қолмоқда.

Шу сабабли Қашқадарё, Наманган, Сурхондарё ва Самарқанд областларида биринчи кварталда уй-жойларни ишга тушириш бўйича камайтирилган план олиниб, бу план анча ортиғи билан бажарилганлигига бефарқ қараб бўлмайди. Йиллик планда белгиланган уй-жойнинг 10 процентдан кўпроғини ва ўтган йилнинг биринчи кварталидагидан анча кам уй-жойни фойдаланишга топширган Госстрой ва тегишли область Советларининг ижроия комитетлари кимни алдамоқчи бўлишяпти? Хўш, нима учун ижроия комитетларнинг аъзолари, кўпчилиги эса Марказий Комитетнинг ҳам аъзолари бўлган область партия комитетларининг секретарлари, бунга қаршилик кўрсатмадилар ва шу пайтгача сиёсий баҳо бермадилар?

Бу фактлар капитал қурилишда умумий ўпирилиш рўй берганлигини кўрсатиб турибди. Умуман халқ хўжалиги бўйича шу йилнинг бошларигача қиймати 1,7 миллиард сўмлик асосий фондлар ишга туширилмади, қарийб 1 миллиард сўм капитал маблағ эса ўзлаштирилмай қолди. Қуриб битказилмаган қурилишлар сони ниҳоятда кўпайиб бормоқда. Ўтган йилнинг ўзида унинг нормативдан ортиқ ҳажми 1,2 миллиард сўмлик миқдорда ошди ва 5 миллиард сўмдан зиёд бўлди.

Буларнинг ҳаммаси республика қурилиш ва марказий иқтисодий идоралари бўлинмалари — Госплан (А. Р. Отажонов), Молия министрлиги (И. И. Маматисаев), Ўзбекистон саноат қурилиш банки (Т. С. Азимов)даги уюшқоқсизлик ва бўшашувчанликнинг бевосита оқибатидир. Қ. Х. Махамадалиев, шунингдек, министрлардан Е. С. Темкин ва А. Г. Маннников томонидан ҳам жиддий ҳаракат сезилмаётир. Янги комитет тузилганидан бери ярим йилдан кўпроқ вақт ўтди, лекин реал натижалар кўринмаётир. Госстрой ҳамда унинг Ташгорстрой (К. Н. Тўлаганов) ва Ташоблстрой (У. К. Ҳакимов) сингари бўлинмалари қурилиш ҳажмини оширишда ҳамда саноат ва социал объектларни ўз вақтида фойдаланишга топшириш учун қурилиш базаси қувватларидан ва ресурслардан оқилона фойдаланиш резервлари ва имкониятларини жалб қилиш учун биргалашиб курашиш ўрнига ўз камчиликлари ва нуқсонларини қурилиш комплекси структурасидаги чалкашликлар ҳисобига хаспўшлашга интилмоқдалар.

Ҳозирги вазифа қурилиш ҳажмини эмас, балки сонини қисқартиришдан иборат. Курбимиз етмайдиган ва кейинроқ қуриш мумкин бўлган объектларни тўхтатиб қўйиш ихтиёри ўзимизда-ку, ахир. Бу участкаларнинг раҳбарлари уй-жой қурилишини, айниқса, қишлоқ жойларда халқ таълими ва соғлиқни сақлаш базасини ривожлантиришни, табиатни муҳофаза қилиш объектларини барпо этишни барбод қилганлик учун партия олдида шахсан жавоб берадилар. Бу нарса ҳаддан ташқари масъулиятсизлик ва хўжасизлик, деб баҳоланади. КПСС Марказий Комитетининг Пленумида хўжасизликка қарши қатъий кураш, пул маблағларидан ва бутун бойликларимиздан фойдаланишда аввало энг оддий тартиб ўрнатиш зарурлиги ҳақидаги масала нақадар жиддий қилиб қўйилганлиги эса сизларга маълум.

(Давоми учинчи бетда).

ҚАЙТА ҚУРИШНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК, ИШДА ТАШАББУСКОР БЎЛАЙЛИК

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Республикада шундай қийинчиликлар рўй бериб турган пайтда беш йиллик бошидан бери, 1981 йилдан буён янги қурилган ва реконструкция қилинган барча корхоналар ва объектлар бўйича мўлжалдагидан 1,6 миллиард сўмлик кам маҳсулот олинди. Хусусан, Госстрой корхоналари бўйича қувватлардан тўла фойдаланмаслик натижасида ўтган йилнинг ўзида 66 миллион сўмлик бинокорлик материаллари ишлаб чиқарилмади.

II.

Биз меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомининг кўплаб бузилишидан ҳамон катта зарар кўраётирмиз. Иш вақтининг зое кетиши ўтган йили 1987 йилга нисбатан кўпайди ва шу сабабга кўра биз мўлжалдагидан 100 миллион сўмлик кам саноат маҳсулоти олдик. Камчиликларимиз ана шунақа қимматга тушаётир. Биз КПСС Марказий Комитетининг Пленуми талаб қилганидек, йўл қўйилган хўжасизлик сабабларини дарҳол партиявий йўл билан ўрганишимиз, бунга принципиал баҳо беришимиз зарур. Ресурслар ва маблағлар талон-торож қилинишига ким айбдорлигини, бунинг учун у қандай жазо олганлигини ва тартиб ўрнатиш юзасидан қандай тадбирлар белгиланганлигини ҳамма билиши учун бу ишни ошкора қилиш керак. Ана шу вазифанинг бажарилишини назорат қилишни Марказий Комитет Бюроси аъзолигига кандидат, республика халқ контроли комиссияси раиси А. С. Ефимов ва Марказий Комитет аъзоси, партия контроли комиссияси раиси Р. Х. Абдуллаев ўз зиммаларига олишса, афтидан, тўғри бўлур эди.

Тартиб ўрнатиш юзасидан савдо тармоғига алоҳида эътибор бериш керак. Бу жиддий муаммони биз яқинда республика активлари йиғилишида махсус муҳокама қилдик. Бошқа барча социал муаммолардан фарқли ўлароқ, бу муаммо билан ҳар куни шуғулланиш зарур. Ажратилаётган фондлар харидорга бориб етмаётганлиги кечирилмас бир ҳолдир. Саноат ва озиқ-овқат товарларини яшириб қўйиш, уларни омборлардан, базалардан ва пештахта орқасидан оширилган нархда сотиш сингари кўплаб фактлар аниқланди. Шаҳар ва район партия комитетлари, шаҳар ва район ижроия комитетлари фондларнинг тақсимланиши ва харидорга етказиб берилиши устидан кундалик назорат ўрнатишлари лозим. Шундагина силжишга эришиш мумкин ва бу ишни биз ишчи контроли ҳамда жамоатчиликни кенг жалб қилган ҳолда қатъият ва муросасизлик билан қилишимиз зарур.

Савдо объектлари ва дўконлари ишининг янги формаларини ҳам қидириб топиш керак. Фарғона водийсида ва бошқа бир қатор жойлардаги қишлоқларда мўъжазгина оилавий магазинлар очилаётир. Улар кечаю-кундузи ишлаб, аҳолини мавжуд товар ва маҳсулотлар билан тўла таъминлаяпти, уларни насияга ва кредитга сотаяпти. Оддий иш бўлса-да, фойда жуда катта бўлаётир. Аммо ҳамма жойда ҳам уларни ташкил этиш билан шуғулланилмаётир.

Биз ҳаммамиз барқ уриб ривожланаётган кооператив ҳаракати билан жиддий шуғулланмоғимиз даркор. Ҳозирча биз ундан кўнгилдагидек самара олаётганимиз йўқ. Республикада 6980 кооператив бор. Уларга шу йилнинг биринчи кварталининг ўзида махсус банклардан 166 миллион сўм миқдорида нақд пул берилди, улардан тушган пул эса 32 миллион сўм бўлди, холос.

Фақат корхона ва ташкилотларнинг буюртмалари бўйича ишлаётган кооперативлар фаолияти пул муомаласи ҳолатига ниҳоятда салбий таъсир кўрсатаётир. Бундай кооперативлар хизмати учун корхоналар нақд пул бермайдилар, уларнинг ҳисобларидаги маблағлар эса нақд пул билан тўланаётир.

Масалан, шу йил I кварталда Тошкент шаҳридаги «Пионер», «Триумф», «Гарант» кооперативлари барча ишлар ва хизматларнинг 100 процентини корхона ва ташкилотларнинг буюртмаси бўйича бажардилар, «Мастер» кооперативи 468 минг сўмлик умумий иш ҳажмидан фақат 8,5 минг сўмлигини аҳоли учун бажарди. Шу сабабли яқинда тузилган Ўзбекистон ССР Кооперативлар союзининг энг муҳим вазифаларидан бири, бизнинг фикримизча, банк кассасига нақд пул тушишини кўпайтиришдан ҳамда аҳолига кўрсатилаётган хизматлар салмоғининг ўсишини таъминлашдан иборатдир.

Кооперативлар республика аҳолисини камчил халқ истеъмоли товарлари билан таъминлашда муҳим роль ўйнашлари керак. Лекин кўпинча уларнинг фаолияти очиқдан-очиқ савдогарчиликка айланиб қолмоқда. Тошкентдаги «Меҳнат» касаначилик фабрикаси ҳузуридаги «Сўғдиёна» кооперативи совун ва кир ювиш воситалари етишмаётганлигидан фойдаланиб, Олмалиқдаги рўзғор химияси заводида 20 тонна кир ювиш порошогининг ҳар бир тоннасини 600 сўмдан сотиб олиб, Барнаул шаҳрида тоннасини 1700 сўмдан пуллади ва бундан ғайриқонуний 22 минг сўм даромад олди.

Назоратсизлик шароитида ўз даромадларини яшираётган ва камайтириб кўрсатаётган анчагина кооперативлар бюджетга солиқ тўловларини тўламаётирлар, пул маблағларини ғайриқонуний тарзда ўзлаштирмоқдалар. Буни кузатиши, тартиб ўрнатиши керак бўлган айрим раҳбарлар эса ўзларини таъмагирлик қилиб бойиб олишдан тия олмаётирлар.

Самарқанд область ижроия комитетининг план комиссияси ҳузурида ўтган йил августидан бери ишлаб келаётган «Мисль» кооперативига область ижроия комитети раисининг ўринбосари, область план комиссиясининг раиси У. Н. Нуруллаев, область план комиссияси раисининг ўринбосарлари Б. Х. Шодиев, Т. Н. Толибов, Ф. Ф. Ҳакимжонов, область ижроия комитети молия бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Э. Б. Уматов, область статистика бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Б. Н. Тоғаев, область агробанки раиси Я. С. Сайфитдинов аъзо бўлиб киришган.

Кооператив аслида ўзининг бевосита хизмат вазифалари йўли билан область план комиссияси ва областнинг бошқа молия ташкилотлари шуғулланиши керак бўлган масалаларни ҳал этаётир. Шуниси қизиқки, кооператив ишининг кун тартиби область план комиссиясининг иш режимига тамомила мос бўлиб тушади. Образли қилиб айтадиган бўлсак, область план комиссиясининг ходимлари айни пайтда иккита курсида — давлат ва кооператив курсисида ўтириб, ҳар иккала ташкилотдан иш ҳақи олаётирлар.

Кооператив яқинда Самарқанд кондитер фабрикаси, нон комбинати, «Облрембиттехника» ишлаб чиқариш бирлашмаси ва область кўнгилли ўт ўчирувчилар жамияти билан каттагина суммага бир қанча шартномалар тузди. Хизматнинг ҳар хил турлари учун, такрор айтаманки, иш вақтида бажарилган ва ўз вазифалари доирасига кирадиган хизматлари учун область план комиссияси раисининг ўринбосарлари Т. Н. Толибов ва М. Н. Фатуллаев, бўлим мудири С. А. Ашурова 500-600 сўмдан ҳақ олишган.

Хўш, нима учун шундай бўлаётир, давлат муассасаларининг ходимлари иш вақтида кооперативда ҳам меҳнат қилиб, бунинг учун яна қўшимча ҳақ олсинлар, деб қаерда айтилган? Бу қўпол олғирлик ва давлатни алдашдан бошқа нарса эмас.

Афсуски, республика Госплани раисининг ўринбосарлари М. Д. Мухортов ва О. Г. Пшеничний, бўлим бошлиғи Е. К. Слепков, «Экономика и жизнь» журналининг бош редактори Ю. И. Слашчинин, Госстрой план-иқтисод бошқармасининг бошлиғи В. Э. Сташис ҳам ана шундай қалтис йўлга қадам қўйдилар.

Республика бўғинининг юқорида номлари тилга олинган раҳбарлари гўё кооперативларга кадрлар тайёрлаш учун «Менежер» кооперативини ташкил қилдилар, ҳақиқатда эса давлат корхоналарининг бошқарув ходимларига таълим берадиган турли-туман курсларни ташкил қилиш ҳисобига даромад олиш йўлларини излай бошладилар.

Бу кооператив Жиззах, Тошкент ва Оҳангарон шаҳарларида мана шундай курслар ташкил қилди. Ҳар бир тингловчи учун корхоналарнинг маблағидан 350 сўмдан 450 сўмгача ҳақ ундириб олинди. Кооператорларнинг оила аъзолари ҳам пул ишлаб олишга жалб қилинди. Ю. И. Слашчинин кооперативнинг раиси мавқеидан фойдаланиб, унинг ишига ўз хотини ва ўғлини жалб қилди. Унинг оиласи кооперативда ишлаган 4 ой мобайнида 7,2 минг сўм даромад олди.

М. Д. Мухортовнинг хотини ва қизи кооперативда ҳамкорликка тортилди, куёви А. А. Могутнов ҳам шу кооперативда ишлади, улар 2997 сўм пулни иш ҳақи тарзида олдилар. О. Г. Пшеничнийнинг рафиқасига бир галги ишни бажарганлиги учун 2642 сўм тўланди. Командировка харажатлари учун йўл ҳақидан ташқари ҳар кундузга 30 сўмдан тўланди. Айни вақтда кооперативда қўпол молиявий бузишларга йўл қўйилди.

М. Д. Мухортов, О. Г. Пшеничний, Ю. И. Слашчинин ва бошқалар ўз хатти-ҳаракатлари билан аслида ғайриқонуний бойлик орттириш йўлига ўтиб олдилар, шунинг учун партиявий жавобгарликка тортилдилар. Республика Министрлар Совети уларни эгаллаб турган лавозимларидан бўшатиб, тўғри иш қилди.

Хизмат мавқеини суиистеъмол қилиш, порахўрликнинг бошқа фактлари ҳам бор. Тошкент шаҳар Киров район ижроия комитети раисининг ўринбосари Л. Саъдуллаев бинони ижарага топширганлик учун кооператорлардан минг сўм пора олганлиги сабабли яқинда қамоққа олинди.

Бир қанча ҳолларда маҳаллий органларнинг йўл қўйиб бериши, ландовурлиги ва хўжасизлиги ашаддий муттаҳамларнинг кооператив ҳаракатига кириб олиб, унинг обрўсини тўкишларига имкон бермоқда. Масалан, Янгиер шаҳрида Абиев деган кимса собиқ раис Бибаллаевнинг бепарволигидан фойдаланиб, гўё салқин ичимликлар ишлаб чиқарадиган «Холодок» кооперативини тузди. Бироқ, айтишларича у ҳеч кимни ичимлик билан меҳмон қилмай, концерт фаолиятида воситачилик билан шуғулланди, стадионда оммавий тартибсизлик чиқишига сабаб бўлди, давлатдан қарзга олинган 10 минг сўм пулни киссасига уриб, ғойиб бўлди.

Хуллас, кооператив ҳаракатида бошланган стихиялиликка ортиқ тоқат қилиб бўлмайди. Ҳамма иш қонунларга қатъий мувофиқ бўлиши ва буни қаттиқ назорат қилиб туришни таъминлаш керак, бу — бизнинг энг муҳим бурчимиздир. Бу иш қаердаки фойда келтираётган бўлса, унга ҳар томонлама ёрдам бериш ва уни рағбатлантириш керак, қаердаки алдамчилик, чайқовчилик, бойлик орттиришга ружу қилиш пайқаб қолинса, бунинг йўлига ғов қўйиш ва тартиб ўрнатиш керак.

Қуйидагиларга ҳам эътиборни қаратиб ўтмоқчиман. Илмий хизматни яхши йўлга қўймай туриб, халқ хўжалиги муаммоларини ҳал қилиб бўлмайди. Бу эса актив фан-техника сиёсати ўтказишни, интенсивлаш жараёнларини илмий асослашни кучайтиришни ва ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишни талаб қилади. Жадаллаштириш программасининг масъулиятли вазифалари Ўзбекистон Фанлар академияси, Халқ таълими министрлиги, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими, Соғлиқни сақлаш министрлиги, бошқа министрликлар ва идораларнинг таркиб топган фаолият йўналишларини ва илмий муассасаларнинг ролини тубдан қайта кўриб чиқишни, олимларнинг куч-ғайратларини регионал ва республика халқ хўжалиги муаммоларини ҳал этишга оид фундаментал ва амалий тадқиқотларни кенгайтириш ҳамда чуқурлаштиришга марказлаштириш ва жамлашни талаб қилади. СССР Фан ва техника давлат комитети, СССР Фанлар академияси билан келишиб туриб, республикада фан-техника потенциалини оширишни жадаллаштириш, илмий-тадқиқот ишларини ривожлантириш ва шу ишларнинг даражасини анча кўтариш тадбирларини келишиб олиб, амалга ошириш лозим.

III.

Ўртоқлар!

Юқорида мен ҳозир партиянинг сиёсий иродаси ва амалий фаолияти қайта қуришга ишонч ҳосил қилган меҳнаткашларнинг жўш уриб турган қудратли ташаббуси билан қўшилаётгани ҳақида гапирдим. Аммо жамиятни революцион янгилашга қаратилган бу муддао мафкуравий ишнинг ўтмиш йилларида қарор топган ва ҳозиргача яшаб келаётган оз самарали шаклларига ҳали ҳам зид бўлиб турибди. Кундалик турмушда биз баъзи партия ташкилотларининг, совет органларининг, партия ва идеология кадрларининг замон руҳида ҳаракат қилишга, экономикадаги, социал ва маънавий соҳалардаги туб ўзгартишлар учун бошланган халқ ҳаракатига бошчилик қилишга уқувсизлиги, баъзан эса қобилиятсизлигини кўриб турибмиз.

Тўғри, ҳозир партия комитетлари, идеология ташкилотлари, партия ходимлари кенгайиб бораётган демократия ва ошкоралик вазиятида янгича ёндашувларни тобора кўпроқ даражада эгаллаб олмоқдалар. Идеология ишида янги реал аҳволни тушуниб олиш бошланди, деб айтиш мумкин. Шу билан бирга бу соҳадаги ишларнинг аҳволи хусусида жиддий равишда хавотирланмасдан бўлмайдиган вазият вужудга келди. Ҳозирги вазият жуда мураккаб. «Вазифа айни шундан иборатки, — деб таъкидланди КПСС Марказий Комитетининг бўлиб ўтган Пленумида, — партия халқнинг ижтимоий фаоллиги ошиб бориши жараёнига бошчилик қилиши, ташаббускор бўлиши ва халқнинг социалистик жамиятни революцион янгилаш манфаатлари, қайта қуриш манфаатлари йўлидаги бунёдкорлик янгиликларини мустаҳкамлаши лозим».

Идеология ишининг одамлар кундалик эҳтиёжларидан, уларнинг конкрет талаблари ва манфаатларидан ажралиб қолганлигига энди асло тоқат қилиб бўлмайди. Кўпгина ходимларимиз жонли мулоқотдан бўйин товлай бошладилар, ошкора мунозараларда қатнашмаяптилар. Ҳатто Марказий Комитетнинг кўпгина аъзолари ва аъзолигига кандидатлар, министрлар, йирик ташкилотларнинг раҳбарлари ҳам меҳнат коллективларига, студентлар орасига истар-истамас бормоқдалар, бундай вазиятда ўз муассасаларининг ходимлари ҳузуридагина сўзга чиқишни афзал кўрмоқдалар.

Шундай қилинса осойиштароқ бўлиши шубҳасиз, аммо энди бундай қилиб бўлмайди. Ҳар қандай раҳбарнинг одамлар билан ишлашида фақат битта йўл бор, у ҳам бўлса одамлар ҳузурига боришдир. Замоннинг амри мана шундай. Одамлар министрликлар ва идораларнинг раҳбарларини кўришни, улар билан учрашиб, мунозара қилишни хоҳлайдилар. Муштарак манфаатлар ва ўткир муаммолар заминида улар тез бирлашиб, бизни фаол ҳаракат қилишга таклиф этмоқдалар, бу иш фаол ўтаётган бўлса ҳам, аммо ҳамиша ҳам силлиқ ва осойишта бўлаётгани йўқ, албатта.

Ҳозир республикада 350 тадан кўпроқ турли жамоат ташкилотлари ва норасмий бирлашмалар бор, уларнинг сафида ўн минглаб киши қатнашмоқда. Марказий Комитет махсус қарор қабул қилиб, мана шу жамоат ташкилотларига ўз муносабатини белгилаб олди. Умуман олганда улар социал-иқтисодий ва маънавий турмушнинг турли муаммоларини амалий ҳал қилишда партияга кўмаклашишга интилаётган нормал, соғлом ҳаракатдир.

Бироқ, фаолликка соғлом кучларгина эмас, бошқача тарздаги кучлар ҳам қўшилаётганини айтиб ўтмоқ керак. Айрим ташаббускор тузилмаларда ўзларининг манфаатпарастлик, ғаразли ва гуруҳбозлик мақсадларини революцион иборалар ва шиорлар билан ниқоблаётган ном чиқаришга интилувчи бир талай кишилар пайдо бўлди, уларнинг қонунлар билан, амалий иш билан, тартиб-қоида билан ва ҳатто ўзлари бақириб-чақириб талаб қилаётган демократиянинг ўзи билан ҳам ҳеч қандай иши йўқ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бюро мажлиси тўғрисида яқинда эълон қилинган хабарда ўзини «Бирлик» деб атаётган мана шундай норасмий уюшмалардан бирига баҳо берилди. Ўзбекистоннинг моддий, табиий ва маънавий бойликларининг қандайдир бирдан-бир ҳимоячиси бўлиш ролини даъво қилаётган сохта раҳбарларнинг оҳангжамоли баёнотлари, вужудга келган практикани ўйламай-нетмай инкор қилишлари бир қарашда туюлганидек, беозор гап-сўзлар эмас. Бу ҳолда мамлакатдаги ва республикадаги вазият тўғрисида бир ёқлама, кўпинча бузиб ва сохталаштириб талқин этилаётган тасаввурларни фаол тарғиб қилиш натижасида миллий белгига қараб одамларни бир-бирига қарама-қарши қўйиш тобора тез-тез намоён бўлаётганини рўй-рост айтмоқ керак.

Яқинда Самарқанд университетида, шунингдек, Нукусда, Жиззахда «Бирлик» номидан имзо чекилган ошкора миллатчилик даъватлари ёзилган варақалар пайдо бўлди. Бу уюшманинг иш бошилари мана шундай ҳаракатларга алоқалари йўқлигини айтмоқдалар. Аммо миллий кибр-ҳаво руҳи билан суғорилган уруғ, уни сепувчиларнинг иродасидан ташқари ҳам ҳозирдаёқ заҳарли ўсимлик бўлиб униб чиқаяпти. Масалан, ҳозир республикадаги ҳамма ишларни фақат шу манба ёрдамида қоралашга уринаётган чет элдаги «Озодлик» карнайининг бир ўзи не-не ишларни қилмаяпти, дейсиз.

«Ўзбекистон ёшлари эркин уюшмаси» деб аталган уюшманинг активлари одамларни сиёсий ва социал сафсатабозлик йўлига тортишга уринмоқдалар. Очиқдан-очиқ Советларга қарши платформа билан майдонга чиқаётган машъум «Демократик иттифоқ»ни қўллаб-қувватловчи группалар тузишга уринишлар бўлмоқда.

Мана шундай шароитда коммунистлар митинг ва йиғилишларда индамай ўтиришларига, баъзан эса турли-туман бақириқ-чақириқли баёнотларни қўллаб-қувватлаб, енгил обрў орттириш истагини намоён этаётганликларига йўл қўйиб бўлмайди. Яқинда Термиз педагогика институтида четдан келган ташвиқотчилардан бири студентлар ва профессор-муаллимларнинг йиғилишини уюштиришга муваффақ бўлибди. Ёшларга мураббийлик қилаётган баъзи ҳурматли зотлар миллатчилик руҳи анқиб турган ваъзларни маъқуллаб бош силкитибгина қолмай, балки, масалан, институт партия ташкилоти секретарининг ўринбосари Ю. Валиқулов шубҳали баёнотларни қўллаб-қувватлаб чиқди.

Афсуски, бошқа олий ўқув юртлари ва техникумлардан, шунингдек, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг баъзи институтларидан шунга ўхшаш бир талай фактларни келтириш мумкин.

Янглишган айрим кишининг хато фикрлари асло ташвишга солаётгани йўқ. Бир қанча раҳбарлар, коммунистлар, шахсий суҳбатларда ҳаддан ошадиган фикрларни ва масъулиятсизларча чақириқларни гўё қораласалар ҳам, иш ошкора мунозарага, қайта қуриш манфаатларини ҳимоя қилиш зарурлигига бориб тақалганида, уларнинг айримлари бамисоли «тортинчоқлик» дардига мубтало бўлиб қолишлари кишини ажаблантиради.

Бундай ёндашилган тақдирда, бундай сиёсий «тортинчоқлик» шароитида мухолифлар оқилона ва муносибона чегаралардан ўтиб, гиж-гижловчи талабномалар тўплаётганликларини, ҳатто болаларнинг қинғир-қийшиқ қилиб ёзишларидан фойдаланишдан ҳам хазар қилмаётганликларини сергаклик билан пайқаб олишимиз керак. Мана шундай талабномаларга қўл қўйишдан бош тортган кишилар кўпинча қувғин қилинаётганлиги, улар атрофида чидаб бўлмайдиган муҳит вужудга келтирилаётганлиги, миллий манфаатларга хиёнат қилиш ва менсимай қараш каби айблар қўйилиб, ҳатто дўқ-пўписага ўтилаётганлиги ҳам маълум. Одамлар бизга шу ҳақда ёзаётганликлари, ҳимоя қилишни сўраётганликлари учун ҳам шу ҳақда гапиришга тўғри келмоқда.

Ҳақиқатан ҳам муаммоларимиз жуда кўп. Кўпчилик кишилар буни тушунадилар. Баъзи муаммолар ҳал этилмоқда, баъзилари навбат кутиб турибди, баъзи муаммолар эса жойлардаги сусткашлик оқибатида ҳал этилмай турибди. Ўтмишнинг дардисар юки ҳам, республиканинг ҳозирги куни ва айниқса, келажаги учун масъулият ҳам бизнинг гарданимизга тушмоқда. Истагимиз нақадар порлоқ бўлмасин, ҳеч биримиз эртагаёқ ҳамма нарса жойига тушиб кетишини ваъда қила олмаймиз.

Бироқ, партия ташкилотлари, идеология ходимлари мана шу мушкулотларнинг ҳаммаси мавжудлигини тан олсалар ҳам ҳозир бизга зарур бўлиб турган нарсаларни: маблағ, ресурсларни, ишчанлик, яхши ишлаш маҳорати, интизом, тартиб ўрнатиш воситаларини қидиришда сусткашлик қилмоқдалар.

Марказий Комитетнинг, Олий Совет Президиумининг, ҳукуматнинг, маҳаллий ҳокимият органларининг ҳақиқий ишлари ва режаларидан одамлар ҳали ҳам яхши хабардор қилинмаяпти. Кейинги вақтларда мунтазам матбуот конференциялари, Марказий Комитет Бюроси аъзоларининг олий ўқув юртлари ходимлари билан, фан ва маданият арбоблари, ишчилар билан учрашувлари одат тусига киритилди, норасмий уюшмаларнинг активлари билан мулоқот йўлга қўйилмоқда, уларнинг айримлари Марказий Комитет Идеология комиссиясининг ишчи группаларида, республика Олий Советининг доимий комиссияларида қатнашмоқдалар, аммо бу ишларнинг ҳаммаси ҳам изчил олиб борилмаяпти, ваъда бериш ва уни бажармаслик ҳоллари кўплаб учраб турибди.

Баъзан партия ва совет ходимларининг матбуотдаги у ёки бу нотўғри чиқиш хусусидаги шикоятлари эшитилмоқда. Афсуски, биз ҳали бундан халос бўлганимиз йўқ. Ҳаддан ошишлар ҳам, уқувсизлик ҳоллари ҳам учраб турибди. Бироқ халқ хўжалиги раҳбарлари, мутахассислари, партия активларининг ўзлари фаол ошкора мунозарага интилмаётганликларини ҳам айтмоқ керак.

Партия комитетларининг секретарлари, министрлар, ташкилотларнинг раҳбарлари сохта камтарликдан воз кечиб, телевидение ва радио орқали, газета саҳифаларида тез-тез чиқиб туришлари, халқ билан суҳбатлашишлари лозим.

Дарҳол мўл-кўлчилик бўлиб кетишини ваъда қилиш талаб қилинмайди. Аммо одамлар ҳузурида ҳатто энг ёқимсиз саволга ҳам айёрлик қилмай, партиявий ҳалол жавоб қайтариш, энг муҳими эса одамларга берган сўзнинг устидан чиқиш зарур.

Матбуотга келганда, у билан тил топишиш, моҳирона, оқилона ва амалий асосда ҳамкорлик қилиш лозим. Матбуот одамларнинг онгида экономика ва социал турмушдаги ҳақиқий аҳвол тўғрисида тўғри тасаввурни шакллантиришга интилиши лозим бўлганидек, партия ва хўжалик активлари халқ билан бевосита мулоқот қилишга тайёр ва шундан манфаатдор бўлишлари керак.

Қайта қуриш шундай вазиятни вужудга келтирдики, энди ҳеч ким жамоатчилик фикрини писанд қилмаслиги мумкин эмас. Бундан сабоқ чиқариб олишни ўрганиш, жамоатчилик фикрига қулоқ солиш, одамларни эргаштириб бориш лозим. Ҳозирги яна бир фавқулодда мураккаб социал соҳа — диний вазиятда ҳам шундай ёндашув тўғри йўлни топиб олишимизга ёрдам беради.

Демократиялашни янада чуқурлаштириш жараёнлари ижтимоий онгнинг бу муҳим соҳасини четлаб ўтолмас эди. Давлат билан черковнинг ўзаро муносабатларида маъмуриятчилик усуллари барҳам топди, турли-туман айблашлар ва сунъий чеклашлар олиб ташланмоқда.

Масалан, 20 тадан ортиқ янги мусулмонлар уюшмаси расмий равишда рўйхатга олинганлиги, бир қанча диний муқаддас жойлар ва иморатлар уларга берилганлиги, руҳонийлар фаол ижтимоий-сиёсий турмушга жалб этилганлигини диндорлар маъқуллаб кутиб олишди.

Айни вақтда партия ва Советларнинг виждон эркинлиги принципларига хайрихоҳлик муносабатини баъзи бировлар ҳокимият органларининг муайян ён беришларига эришиш, социалистик давлатнинг даҳрийлик табиатини қисиб қўйиш имконияти деб билмоқдалар.

Партия комитетлари идеология муассасалари, аҳолини даҳрийлик руҳида тарбиялашни кучайтиришлари, Советлар эса дин тўғрисидаги қонунларга қатъият билан риоя этилишига интилишлари керак. Бизнинг бу соҳадаги айрим номақбул тартиббузарликларга бепарво қараб туришга ҳаққимиз йўқ. Бу соҳада бошқа ҳар қандай ишда бўлганидан кўра ҳам соғлом ақл-идрок, вазмин мулоқот ва ишонтириш усули зарур, шу билан бирга қонунларни бузиш ҳолларига қатъият билан қаршилик қилиш ҳам керак.

Андижон, Самарқанд, Наманган областларида баъзи диндорлар қонунларни бузиб, биноларни мачитга айлантириш учун ўзбошимчалик билан босиб олишга уринганликларига йўл қўйиб бўладими, ахир.

Бизнинг позициямиз жуда равшан бўлиши керак. Бутун ишни СССР Конституциясида гарантиялаб қўйилган виждон эркинлигига қатъий риоя қилиш асосига қуриш, барча меҳнаткашларни, шу жумладан, диндорларни ҳам қайта қуриш вазифаларини ҳал этиш теварагига жипслаштириш лозим.

Демократиялаш шиорлари остида яна аёлларга паранжи ёпинтиришни, диний омилни ўзбек халқи бутун ҳаёти ва турмуши тарзига айлантиришни таклиф қилаётганларнинг фикрига ҳеч қачон қўшилмаслигимиз ҳаммага равшан бўлиши керак.

Партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари, идеология муассасалари атеистик тарбиянинг ҳамма воситалари ва шаклларини чуқур мазмун билан бойитишлари, одамларга таъсир ўтказишнинг группавий ва шахсий шаклларидан мақбул тарзда фойдаланиш йўлларини топишлари керак.

Бизнинг фикримизча, бу ишда, шунингдек, фаол ахлоқий позицияни, юксак сиёсий маданиятни шакллантиришда фан ва маданият соҳасидаги коммунистлар кўп иш қилишлари лозим. Ваҳолонки, зиёлиларимизнинг каттагина қисми ҳамон рўй бераётган жараёнларни тушунтириш ҳамда қайта қуришнинг тақдири учун одамларнинг гражданлик масъулиятини ошириш юзасидан фаол иш олиб боришдан четда қолмоқдалар.

Ҳар бир коллектив, район, шаҳардаги сиёсий вазият учун коммунистлар масъулиятини ошириш керак. Бу муаммоларни бошланғич партия ташкилотларининг йиғилишларида муҳокама қилиш зарур бўлиб қолди, бу ҳақда Марказий Комитет Бюросининг қарори ҳам қабул қилинди. Ҳозирги вазиятда партия комитети ўзини қандай тутиши хусусида бирор андоза ва йўл-йўриқлар йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Аҳвол принципиал, партиявий асосда ниҳоятда мустақил ва қатъий ҳаракатлар қилишни талаб этади. Бунда нима қилиш кераклигини юқоридан бериладиган кўрсатмалар эмас, балки ҳар бир кишининг партиявий виждони ва фаол гражданлик позицияси белгилайди.

Кейинги пайтларда биз ишчи коллективларининг таъсири сингари идеология ишининг энг муҳим резервини эътибордан четда қолдирдик. Ҳал қилувчи гапни, ўтмишда бўлганидек, ҳозир ҳам ишчилар синфи айтиши керак. У партиянинг умуртқаси, бинобарин ана шу мураккаб пайтда ҳам у, шубҳасиз, партиянинг принципиал йўлини қўллаб-қувватлайди. Шу боисдан биз ёшлар орасидаги, зиёлилар орасидаги ишни сусайтирмай меҳнат коллективларини асосий таянчимиз деб билишимиз керак. Ўзини либерал қилиб кўрсатмоқчи бўлган турли хилдаги тарғиботчилар ва миллий маҳдудлик тарғиботчиларини завод ва фабрикаларнинг меҳнат коллективларига кўпроқ ғайрат билан дуч келтирайлик, чунки бу коллективларда ғоявий-маънавий ва интернационалистик анъаналар қуруқ гап эмас, балки жонли тимсолдир.

Ҳаммамизни, жамоатчиликни жиноятчиликнинг ўсаётганлиги жиддий ташвишга солаётир. Республикада ана шу масалаларда ташвишли вазият вужудга келганлиги КПСС Марказий Комитетининг Пленумида ҳақли равишда айтиб ўтилди. Қасддан ўлдиришлар ва оғир тан жароҳатлари, зўрлаш, куч ишлатиб тунаш, талончилик, шахсий ва давлат мулкини ўғирлаш ҳоллари кўпайди. Қорақалпоғистон АССРда, Фарғона, Самарқанд областларида вазият айниқса кескинлашди. Барча жиноятларнинг учдан бир қисми Тошкент шаҳрида рўй бераётир.

Республика ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилиш органларининг ходимлари демократия шароитида малакали ҳаракат қилишга тайёр эмасликлари маълум бўлиб қолди. уларнинг кўпларида омилкорлик, юксак профессионализм, принципиаллик ва масъулият етишмайди. Республика Прокуратураси, Ички ишлар министрлиги, суд ва юстиция органлари аҳволни дарҳол ўнглаб олишлари, чинакам демократия доирасида жиноятчи унсурларга ҳеч қандай шафқат бўлиши мумкин эмаслигини назарда тутган ҳолда иш кўришлари керак.

Шуни ҳам айтиб ўтиш лозимки, кейинги пайтларда жамоатчиликнинг фаоллиги ҳам кескин камайди, кўпгина кўнгилли халқ дружиналари, ўртоқлик судлари, профилактика кенгашлари, таянч пунктлари ўз ишларини йиғиштириб қўйишди. Ваҳолонки, ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилиш органлари соғлом ижтимоий кучлар мададига таянмасалар жиноятчиликка қарши курашда муваффақиятга умид боғлаш қийин.

IV.

Ўртоқлар!

Қайта қуриш тақдири, республикани социал-иқтисодий ривожлантиришнинг кенг миқёсли вазифаларини амалга ошириш, меҳнаткашлар фаравонлигини ўстириш учун бутун масъулият партия комитетлари ва ташкилотлари зиммасига тушади. Партиянинг келажагигина эмас, шу билан бирга унинг обрў-эътибори ҳам омманинг юзага келаётган ташаббусига уларнинг бошчилик қила олиш, одамлар куч-ғайратини ишлаб чиқариш ва жамоат турмушининг барча соҳаларида уюшқоқлик ва тартибни мустаҳкамлашга қарата билиш маҳоратига боғлиқдир.

Партия ходимлари, барча кадрларимиз янги шароитда тажриба орттира бориб, қийин мактабни ўтмоқдалар.

Бугунги кунда биз иш услуби ва методлари ҳозирги талабларга тўла даражада мувофиқ келадиган партия комитетлари бор, деб айтишимиз қийин. Аммо айни пайтда партия комитетларининг кўпчилиги янгича ишлашга интилаётганлиги сезилиб турибди.

Чунончи, Тошкент ва Қорақалпоғистон область партия комитетлари, уларнинг бюролари асосан активларга, одамлар билан кенг кўламда маслаҳатлашишга таяниб, ўз ишларини дадил бошланғич ташкилотлар ва меҳнат коллективларига ўтказмоқдалар. Бухоро, Хоразм область партия комитетларининг инсон тўғрисида, социал муаммолар тўғрисида ғамхўрлик қилаётганлиги сезилиб турибди. Одамлар ўз фикрларини тинглашаётганини, бирмунча ташаббускорлик билан ишлашаётганини кўриб турибдилар ва ҳис этмоқдалар.

Аммо шуни эътироф этиш керакки, республика даражасидаги, шунингдек жойлардаги кўпгина раҳбарлар таркиб топган эскича услубларга қийинчилик билан барҳам бермоқдалар, воқеаларга ва ўз фаолияти натижаларига баҳо беришда дадиллик, қатъият кўрсатмаяптилар.

Кейинги вақтларда Андижон область партия комитети бюросининг, унинг биринчи секретари М. М. Орипжоновнинг иш услуби бошланғич ташкилотлар билан суст алоқа боғлаганлиги учун бир неча бор кескин танқид қилинди.

Тўғри, коммунистлар унга ишонишади, халқ уни депутат қилиб сайлади, бироқ Маҳмуд Маърипович жиддий хулосалар чиқариб олиши керак. Областда кўпгина муаммолар ҳал этилиши у ёқда турсин, балки тўпланиб қолмоқда ва кескинлашмоқда. Беш йилликнинг уч йили ичида область қишлоқ хўжалик маҳсулоти асосий турларини етиштириш топшириқларини уддалай олмади. Областда маънавий-психологик вазият ҳам ғоят кескинлашган. Партия комитетининг қатъиятсизлигини, унинг активлари орасида жипслик йўқлигини сезган ғайрисоциал унсурлар оммага таъсирни кучайтирмоқдалар.

Марказий Комитет Бюроси Самарқанд область партия ташкилотидаги ишларнинг аҳволидан жиддий ташвишланмоқда. Биз областнинг ҳозирги раҳбариятига оғир мерос қолганлигини тушунамиз, аммо шунга қарамай ишларнинг аҳволи суст ўнгланмоқда. Аҳоли жон бошига қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш тобора пасайиб бормоқда. Социал соҳани ривожлантиришдаги қолоқлик уй-жой ва маданий-маиший қурилиш планлари бажарилмаётганлиги билан янада кескинлашмоқда. Яна ўша сабаблар ўз таъсирини кўрсатмоқда. А. С. Икромов, область партия комитети бюросининг бошқа аъзолари етилган вазифаларни ҳал этишда кўпроқ ташаббус ва қатъият кўрсатишлари, бунда активларга таянишлари лозим.

Меҳнат коллективларига, одамларга ҳаммадан кўра яқинроқ турган, ҳамиша назарда бўлган шаҳар ва район партия комитетлари қайта қуришни таъминлашда муҳим, айтиш мумкинки, энг асосий роль ўйнайдилар. Ишга ўзига хос ёндашувлар соҳасида дадиллик кўрсатаётган ва сиёсий раҳбарликнинг ҳақиқий органлари сифатида иш кўраётган бир қанча партия комитетлари қайта қуриш жараёнида ўзларини намоён этмоқдалар. Бекобод шаҳар партия комитети, Хонқа ва Уйчи район партия комитетлари ҳамда бошқа бир қанча партия комитетлари ташкилотчилик ва сиёсий ишларнинг асосий қисмини меҳнат коллективларида ўтказмоқдалар, омманинг реал ташкилотчилари бўлиб қолмоқдалар.

Лекин бошқа кўпгина ташкилотлар тўғрисида бундай деб бўлмайди. Кўпгина район партия комитетлари совет, хўжалик органларининг ишларига ҳамон ўзбошимчалик ва баъзан уқувсизлик билан аралашмоқдалар. Термиз, Пахтаобод, Нишон ва бошқа районларда хўжаликларнинг раҳбарлари илгаригидек район партия комитетининг кўрсатмасисиз бирорта ҳам иш қилолмаяптилар.

Биз яқинда Марказий Комитет Бюросида Тошкент шаҳридаги Киров ва Октябрь район партия комитетларининг ташкилотчилик ва сиёсий ишларида қайта қуришнинг бориши тўғрисидаги масалани кўриб чиқиб, қуйи партия ташкилотлари ва меҳнаткашлар оммаси билан алоқанинг яхши йўлга қўйилмаганлиги уларнинг фаолиятидаги энг заиф бўғин бўлиб қолмоқда, деган хулосага келдик. Афсуски, район комитетларининг бюролари жиддий нуқсонларни бартараф этишга интилмаяпти. Район партия комитетлари аппаратининг ходимлари илгаридек кабинетларда ўлтириб, асосан ҳужжат тайёрлаш ва телефон орқали фармойишлар бериш билан шуғулланмоқдалар, коллективларнинг турмуши ва муаммоларини яхши билмайдилар, бошланғич партия ташкилотларига кам ёрдам берадилар. Ҳисобот ва сайлов йиғилишларида коммунистлар ўртага қўйган кечиктириб бўлмайдиган социал вазифалар эътибордан четда қолдирилган. Бундай манзара кўпгина район партия комитетларига хос хусусият, деб рўй-рост айтиш мумкин. КПСС Марказий Комитетининг Пленумида таъкидланганидек, турмуш, қайта қуриш манфаатлари партия аппарати ходимлари ҳам, партия активлари ҳам кабинетлардан чиқиб, омма орасига дадилроқ киришларини,

(Давоми тўртинчи бетда).

ҚАЙТА ҚУРИШНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК, ИШДА ТАШАББУСКОР БЎЛАЙЛИК

(Давоми. Боши иккинчи ва учинчи бетларда).

уларнинг талаб ва эҳтиёжларини ўрганиб, жойларда конкрет вазифаларни ҳал қилишларини тақозо этади. Биз бугунги кунда Марказий Комитетдан тортиб район партия комитетларигача барча партия комитетларининг асосий вазифаси айни мана шундан иборат, деб биламиз.

Биз бугунги кунда халқ орасида, қайта қуришнинг энг қизғин жабҳаларида бўлган бошланғич партия ташкилотларининг имкониятига асло етарли баҳо бермаяпмиз. Бошланғич партия ташкилотларининг ҳар иккитасидан бири бутунлай пассив иш олиб бормоқда. Уларнинг фаолиятларини жонлантирмай, 600 мингдан ортиқ коммунистлар активлигини тегишли даражада оширмай туриб, биз жамиятни янгилаш вазифаларини ҳал эта олмаймиз.

Шу муносабат билан қуйи партия бўғинларининг жанговарлик қобилиятини ошириш масаласини алоҳида ажратиб кўрсатишни истардик. Бир қанча областларда бу борада, масалан Фарғона областида жанговарлик кўриги, Тошкент областида коммунистларни аттестациядан ўтказиш тажрибаси бор. Мана шу областларда активлик, ташаббускорлик ва коллектив иши учун масъулият сезиларли даражада ошмоқда.

Бошланғич ташкилотлар бугунги кунда вазиятни яхши билишлари, ишларга баҳо беришда омилкорлик билан муросасизликни узвий боғлашлари, ташаббус кўрсатишлари, коллективларда маънавий-психологик муҳитни шакллантиришга фаол таъсир ўтказишлари, одамларни жипслаштира олишлари керак. Бунда уларга ёрдам бериш эса ҳар бир партия комитетининг бурчидир.

Бошланғич бўғинлар ва умуман республика партия ташкилотининг жанговарлик қобилияти ҳозирги пайтда кўп жиҳатдан янги кучларнинг келиб қўшилишига боғлиқдир. КПСС Марказий Комитетининг Тошкент область партия ташкилотига оид қарори қандай бажарилаётганлигини таҳлил этиш шуни кўрсатадики, кўпгина партия комитетлари ва ташкилотлари XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг КПСС сафига қабул қилишни демократиялаш тўғрисидаги йўл-йўриқларини рўёбга чиқаришда сусткашлик қилмоқдалар. Улар қайта қуришнинг актив курашчиларини партияга танлаб олиш ўрнига расмиятчиликнинг эскича йўлидан бормоқдалар. Натижада республика партия ташкилотининг сифат состави эскириб, ёмонлашаётганлигини, унинг сафларида ишчилар синфи вакиллари камайиб бораётганлиги сезилмоқда.

Партия ҳужжатларини топшириш ҳоллари тез-тез рўй бераётганлиги ва айтиш мумкинки, партия комитетлари секретарлари, уларнинг кўпдан-кўп активлари ички партия турмушидаги мана шу фавқулодда воқеаларга бефарқ муносабатда бўлиши фактлари бизни ташвишлантирмоқда. Бундай фактлар аввало ана шу партия ташкилотларида ишларнинг аҳволи яхши эмаслигидан, коммунистлар билан якка тартибда олиб борилаётган ишлар паст даражада эканлигидан, уларнинг талаб ва эҳтиёжлари назар-писанд қилинмаётганлигидан далолат беради.

Партия комитетлари мана шундай ҳар бир ҳолатни пухта таҳлил этиб, уларнинг олдини олиш юзасидан таъсирчан чоралар кўришлари зарур. Энг муҳими эса ишни шундай ташкил этишлари керакки, ҳар бир коммунист диққат марказида бўлиши ва қайта қуришда ўз ўрнини топиши, партия йўлини принципиал ўтказиши лозим.

Қайта қуриш бутун кадрлар ишини демократиялашни қатъиян талаб этади. Бир қанча партия комитетлари кадрларни ошкора кўтариш ва резерв тузиш, раҳбарларни конкурсли, беллашув асосида сайлаш соҳасида тажриба тўпламоқдалар.

Партия комитетлари кадрлар билан олиб бориладиган ишларда асосий эътиборни кадрларни ўрганишга, улар тўғрисидаги жамоатчилик фикрини аниқлашга, партия комитетининг позициясини ишлаб чиқишга ва унинг тавсияларини коммунистлар орқали, ишонтириш, тарғибот йўли билан, далил-исботлар асосида амалга оширишга қаратишлари зарур. Кадрлар ишида кенг ва тўла ошкоралик таъминланиши лозим.

Бу биринчи галда кадрлар резервига тааллуқлидир. Резервдаги кадрларни конкрет лавозимларга қаттиқ боғлаб қўйишдан, уларни устун даражада ходимлар тарзида шакллантиришдан қочиш зарур. Сирдарё ва Бухоро область партия комитетларида ана шундай тажриба мавжуд. Бугун Марказий Комитет пленумида биз республика даражасида кадрлар резерви тўғрисидаги таклифни ўртага қўямиз. Бу ҳам кадрлар сиёсатини такомиллаштиришда бизга ёрдам беради, деб ўйлаймиз.

Яна бир нарса — одамларга муносабат тўғрисида гапирмоқчиман. КПСС Марказий Комитети Пленумида топширилган иш учун коммунист ходимларга нисбатан талабни кучайтириш зарурлиги тўғрисида айтиб ўтилди. Ҳамма жойда одамларга нисбатан бепарволик, эътиборсизлик фактларига муносиб баҳо берилмаётганлигини, раҳбарлар мурожаат қилувчиларга нохуш воқеа сифатида муносабатда бўлаётганлигини нормал ҳол дейиш мумкинми.

Қашқадарё, Сурхондарё областлари партия комитетлари, республика Алоқа, Савдо, Соғлиқни сақлаш министрликлари, Олий суди раҳбарларининг ҳузурига кириш қийинлигидан кўпчилик шикоят қилмоқда. Кўпинча одамларни қабул қилиш ўртага қўйилган масалаларни ҳал этиш ваколатига эга бўлмаган шахсларга ишониб топширилади. Марказий Комитетга қилинган мурожаатларнинг 70 процентдан кўпроғи маҳаллий органлар ҳал этиши лозим бўлган ва одамларни тўлқинлантираётган масалалар бўлиб, улар уй-жой шароитини яхшилаш, савдодаги узилишлар, транспортнинг яхши ишламаётганлиги, конкрет мансабдор шахслар йўл қўяётган суиистеъмолчиликлар билан боғлиқдир. Одамлар ўзлари ўртага қўяётган масалалар адолатли ҳал этилишидан умидни узиб, кейинги вақтларда норозилик билдиришнинг ўткир шаклларини, ҳаддан ташқари кескин кўринишларини қўллана бошлаганлиги, айниқса ташвишлидир.

Бугунги кунда республика партия ташкилотининг муваффақиятли фаолияти унинг сайлаб қўйиладиган органлари қандай ишлашига айниқса боғлиқдир. Умуман олганда мана шу ғоят масъулиятли иш эндигина бошланаяпти. Биз сизлар билан биргаликда ҳамма жойда партия комитетларининг тегишли комиссияларини туздик. Улар партия ташкилотларининг чинакам тенг ҳуқуқли доимий ишлайдиган раҳбар органлари бўлишлари зарур. Ана шу комиссиялар составига тажрибали коммунистлар киритилди. Биз улар фаол иш олиб бориб, ҳар бир партия комитетида ишчанлик, талабчанлик, сўз билан иш бирлигини таъминлаш вазиятини вужудга келтирадилар, деб умид қилишга ҳақлимиз. КПСС Марказий Комитетининг Пленумида таъкидланганидек, уларнинг ҳар бири партия ишининг конкрет соҳаси учун, айниқса партия қарорлари қандай бажарилаётганлиги учун шахсан жавобгар эканлигини ҳис этиши лозим.

Бугун пленумда ташкилий масалалар ҳал этилиши сизларга маълум. Республика партия ташкилоти сайлаб қўйиладиган органларининг пенсияга чиққан, республикадан ташқарига кетган бир қанча аъзолари ўсиб бораётган вазифаларни тўла ҳажмда бажариш қийин бўлаётганлигини айтиб ваколатларини соқит қилиш тўғрисида ариза билан мурожаат қилганлар. Биз бу ишга эътибор билан ёндашишимиз, кучларимизни тўғри қайта группалашга, уларнинг амалий имкониятини оширишга ёрдам берадиган қарор қабул қилишимиз лозим.

Биз республикада қайта қуриш қийин кечаётганини, афтидан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, унинг Бюроси, Секретариати, бўлимлари ишида ҳам нуқсонлар борлигини тушуниб турибмиз. Пленум қатнашчилари ана шу масалалар юзасидан ўз фикрларини рўйирост айтсалар тўғри бўлур эди. Биз вазиятни англаб, кучларимизни бирлаштирган тақдирдагина халқ олдидаги ўз бурчимизни, республика меҳнаткашларининг сиёсий авангарди сифатидаги ўз ролимизни бажара оламиз.

• Шу куннинг мавзуида

КЕЛГУСИ АВЛОДЛАРНИ ЎЙЛАБ

СССР ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ДАВЛАТ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ Ф. Т. МОРГУН БИЛАН СУҲБАТ

— Федор Трофимович, сиз Орол сафаридан қайтиб келдингиз. У ердаги экология вазияти, биринчи навбатдаги тадбирлар тўғрисида фикрингиз қандай?

— Орол ва Оролбўйидаги аҳвол ҳаммага маълум, бу ердаги таҳликали вазият дарҳол ҳаракат қилишни тақозо этади. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети ўтган йили қабул қилган қарорни совет ва партия органлари, меҳнат коллективлари, идораларнинг куч-ғайратларини жамлаб, айни белгиланган муддатларда бажариш зарур. Бу эса дастлабки вақтда аҳволни барқарор этишга, кейинчалик эса яхшилашга имкон беради.

Оролни илгариги ҳолига келтириш сира осон иш эмас. Қорақалпоғистон аҳолисини тоза ичимлик суви билан таъминлаш, социал-маданий-маиший соҳани кўтариш ҳозирги кундаги энг асосий вазифалардан биридир. Регионда алмашлаб экишни тиклаш яна бир муҳим вазифадир. Худди шундай қилинганидагина далалар тартибга келади, химикатлар сарфи камаяди ва демак, дарёларга зарарли оқавалар камроқ тушади.

Томчилатиб суғориш катта самара бериши мумкин. СССР ва Ўзбекистон ССР Давлат план комитетлари бу ўринда қувурларга кетадиган харажатларни ва меҳнат сарфларини тежамасликлари керак. Сарфланган капитал маблағлар юз чандон ўзини оқлайди, ҳосил кўпаяди, тупроқ соғаяди, одамлар сиҳат-саломат бўлади.

Оролбўйи тақдири ва сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш муаммоси бир-бири билан мустаҳкам боғлиқдир. Шу боисдан ҳам ҳар бир имкониятдан фойдаланиш керак. Масалан, Канада деҳқонлари плугдан воз кечишган, ясси тиғдан фойдаланишмоқда. Мамлакатимизда ҳам Шимолий Қозоғистон ва Сибирда тупроқни плугсиз ишлаш тажрибаси орттирилган, бу технологияда сув тежалади, ҳосилдорлик ортади, тупроқ структураси яхшиланади.

Бу борада ГФР тажрибасидан ҳам ўргансак арзийди. Мен бу мамлакатда аҳолини чўчитадиган тутун чиқиб турган трубаларни ёки химия заводларини кўрмадим. Неча ўнлаб километр олисликларга чўзилиб кетган экинзорлар устига плёнка ёпиб қўйишибди, плёнка остида совуқ баҳор кунлари ҳам помидор, бодринг гуллаб турибди, редиска етилмоқда. Менга айтишларига қараганда, Ўзбекистоннинг плёнкага бўлган эҳтиёжи нари борса 20 процент қондирилаётган экан. Бунинг оқибатида биз қанчадан-қанча сабзавот, мева етиштирмаётганимизни, қанчадан-қанча сувдан маҳрум бўлиб қолаётганимизни бир ўйлаб кўринг. Ўзбекистонга 25 минг тонна плёнка ажратиш тўғрисидаги масалани СССР Давлат план комитети олдига қўймоқчиман.

— Сиз Ўзбекистонда бўлганингизда, қишлоқ хўжалик районлари билан ҳам, саноат районлари билан ҳам танишдингиз. Масалан, атроф-муҳитнинг булғаниши ўткир сезилиб турган Чирчиқ шаҳри билан ҳам танишдингиз...

— Мен «Электрохимпром»да бўлдим. Таассуфки, 1979 йилга қадар бу ерда табиатни муҳофаза этиш учун Иттифоқ министрлиги ҳам, республиканинг ўзи ҳам бир тийин пул сарфламаганлар. Экология саводхонлиги ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Энди вазият ўзгармоқда. Кимёгарлар сувни тозалаш учун кўп иш қилишди. Лекин ҳали бундан ҳам кўпроқ ишлар қилиш лозим. Табиатни муҳофаза қилиш юзасидан коллектив тузиб чиққан программага қарийб 40 миллион сўм ажратилибди. Пудратчи йўқлиги учун иш тўхтаб турибди. Айни вақтда республикада бир қанча янги корхоналар қуриш мўлжалланмоқда.

Ишлаб турган корхоналардан чиқаётган чиқиндилар нормадан кўп экан, янгиларини қуриш нечоғлик мақсадга мувофиқ бўлишини ҳисоблаб чиқиш лозим эмасмикан? Республика экономикаси хўжалик ҳисобига ўтганидан кейин ана шундай сусткашлик оқибатида у анчагина зарар кўриб қолиши мумкин. Ҳозирнинг ўзидаёқ Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети органлари корхоналарини ёпиб қўяётгани учун неча миллионлаб зарар кўрилмоқда.

— Корхоналар табиат муҳофазаси тадбирлари учун ажратилган пуллардан расамади билан фойдаланадилар, деб ўйлаш учун кафолат борми?

— Биз бу борада уларга ёрдам беришга ҳаракат қиламиз. Мамлакатдаги ва Ўзбекистондаги Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетларида лойиҳаларни экспертизадан ўтказадиган махсус бўлинмалар тузилди. Бу ўринда «Электрохимпром»нинг табиат муҳофазаси тадбирлари лойиҳаси экспертизадан кимёгарларнинг илтимосига кўра ўтказилаётганини айтиб ўтмоқчиман.

— Зарарли оқавалар учун кейин жарима тўлагандан кўра уларга лойиҳани экспертизадан ўтказиш маъқул бўлса керак-да?

— Худди шундай. Шу яқин бир-икки йил ичида зарарли оқавалар ва ҳатто норма атрофидаги оқавалар учун тўлов белгилаш мўлжалланмоқда. Чиқиндилар нормадан ортиқ бўлса, тўлов ҳам анча кўп бўлади.

— Сизнинг идорангиз табиатни ҳар томонлама муҳофаза этмаётганлиги кўпчиликни ташвишга солмоқда. Сув хўжалиги ходимлари, СССР Давлат ўрмон комитети, Балиқ хўжалиги министрлиги, Гидрометеорология ва Табиий муҳитни контрол қилиш давлат комитети ҳам бу борадаги айрим вазифаларни бажармоқда. Республика Давлат агросаноат комитети эса ерни муҳофаза этишни ўз ихтиёрида қолдирди. Демак, илгари бўлганидек, ҳозир ҳам табиатнинг хўжайинлари кўп экан-да...

— Афсуски, бу масала ҳақиқатан ҳам узил-кесил ҳал бўлгани йўқ. Ҳал этамиз, ҳозирча эса кадрларнинг йўқлиги ва техникавий базанинг заифлиги ишимизга халал бериб турибди.

Н. ШУЛЕПИНА,
ЎзТАГ мухбири.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

(Давоми. Боши биринчи бетда).

турларини бажарганликлари учун М. Д. Мухортов, О. Г. Пшеничний, Ю. И. Слашчининнинг яқин қариндошларига кўп миқдорда пул тўланди. Кооперативнинг амалдаги даромад миқдорини анча камайтириб кўрсатиш ҳоллари ва бошқа бир қанча қонун-қоидаларни бузишлар содир бўлди.

Самарқанд область ижроия комитети план комиссияси ҳузурида ҳам 1988 йилнинг август ойида худди шунга ўхшаш «Тафаккур» кооперативи очилди. Бу кооперативга область ижроия комитети раисининг ўринбосари, область план комиссиясининг раиси У. Н. Нуруллаев, унинг ўринбосарлари ва айрим бўлимларнинг бошлиқлари, областдаги бошқа бошқармаларнинг мансабдор кишилари аъзо бўлиб кирдилар. Хизмат бурчига кўра, корхоналар ва ташкилотларга ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва бошқаришнинг мақбул формаларини танлаб олишда, норентабел бўлинмаларни тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтказишда ёрдам бериш ўрнига, бу раҳбарлар кооператив учун қўшимча даромад топиш йўлига ўтдилар, кейинчалик бу даромадлар ўзаро бўлиб олинди.

Қорақалпоғистон АССР, Андижон, Сирдарё, Фарғона областлари ва бошқа областлардаги бир қанча хўжалик ташкилотлари раҳбарларининг кооперативлар фаолиятида бевосита иштирок этаётгани ҳақида фактлар бор.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Президиуми раҳбар кадрлар ва давлат хизматидан кадрларнинг, ўз хизмат мавқеидан фойдаланиб, кооперативлар фаолиятида бевосита иштирок этишидек йўл қўйиб бўлмайдиган практикага принципиал баҳо берди ва Ўзбекистон ССР Давлат план комитети раисининг ўринбосарлари М. Д. Мухортов, О. Г. Пшеничний ҳамда бўлим бошлиғи Е. К. Слепковни лавозимларидан озод қилди. Ўзбекистон ССР Давлат план комитети Ю. И. Слашчининни «Экономика и жизнь» журнали бош редактори лавозимидан озод қилди.

У. Н. Нуруллаев ҳамда Самарқанд область ижроия комитети бир қанча бошқармалари раҳбарларининг ўз лавозимларида ишлаши мақсадга мувофиқ ёки мувофиқ эмаслиги тўғрисидаги масалани ҳам кўриб чиқишга қарор қилинди.

Ўзбекистон ССР Молия министрлигига, Ўзбекистон ССР уй-жой-социал банкига, Ўзбекистон ССР Нархлар давлат комитетига, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советига, область ижроия комитетларига, Тошкент шаҳар ижроия комитетига, шунингдек ҳузурида кооперативлар бўлган министрликларга, идоралар ва корхоналарга шу кооперативлар фаолияти устидан, улар асосланмаган даромадлар олишига ҳамда амалда ишлаб топилмаган пулларнинг тўланишига йўл қўймаслик устидан назоратни кучайтириш топширилди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Президиумининг мажлисида бошқа бир қанча масалалар кўриб чиқилди.

Эндокринологлар съезди ўз ишини тамомлади

19 май куни Тошкентда ўз ишини тамомлаган эндокринологларнинг Бутуниттифоқ съездида Москва, Ленинград, иттифоқдош республикалар мутахассисларидан беш юздан ортиқ киши, шунингдек, Болгария, Венгрия, ГДР, Куба, Польша, Чехословакия, Югославия, АҚШ ва Франция медиклари иштирок этдилар. Улар тўрт кун давомида эндокрин касалликлари эпидемиологияси, диагностикаси ва даволаш муаммоларини, медицина фанининг бу соҳасидаги фундаментал тадқиқотлар якунлари ва вазифаларини муҳокама қилдилар.

Съездда келгуси беш йилликда эндокринологияни ривожлантиришнинг йўналишлари белгиланди. Бутуниттифоқ эндокринологлар жамиятининг раҳбар органлари сайланди. Бутуниттифоқ эндокринология илмий марказининг раҳбари, мамлакат Соғлиқни сақлаш министрлигининг бош эндокринологи И. И. Дедов жамият правлениесининг раиси қилиб сайланди.

(ЎзТАГ).

Республика меҳмони

Мали Республикасининг СССРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси Абдулай Амаду Си Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турибди. 19 май куни у Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министрлигида қабул қилинди. Ўзбекистон ССР халқ таълими, Ўзбекистон ССР ички ишлар министрликларида, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасида бўлди.

Меҳмон Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари билан танишди.

(ЎзТАГ).

Аёллар XXI аср бўсағасида

XXI аср аёли қандай бўлади, у бўлажак асрда жамиятда қандай мавқени эгаллайди? Тошкентда бўлаётган Осиё—Тинч океани регионида мамлакатлари хотин-қизлар жамоатчилиги анжуманининг қатнашчилари ана шу саволга жавоб беришга уриниб кўрдилар.

18 май куни улар анжумандаги асосий мавзулардан бири, яъни «Осиё—Тинч океани регионида аёллари XXI аср бўсағасида: хотин-қизларнинг жамият ва оилада тутган ўрни, уларнинг ўз мамлакатлари социал-иқтисодий турмушидаги иштироки» мавзусини муҳокама қилишга киришдилар. Ана шу мавзу юзасидан Филиппин сенатори Сантанина Расул, Монголия хотин-қизлари комитети раисининг ўринбосари Замбага доклад қилишди. Улар муҳтарама она бўлиш билан бир қаторда давлат ишларига тобора каттароқ таъсир ўтказаётган фаол жамоат арбоби ҳам бўлган хотин-қизларнинг бугунги аҳволини таҳлил этиб, келажакка назар ташлашга уриндилар. Докладчилар ўз мамлакатларидаги хотин-қизлар аҳволида рўй берган ижобий силжишларни таъкидлаш билан бирга мавжуд муаммоларни ҳам тилга олдилар.

Совет делегациясининг аъзоси, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси экономика институти директорининг ўринбосари, Тошкент шаҳар хотин-қизлар кенгаши раисининг ўринбосари Р. А. Убайдуллаеванинг докладини мажлис аҳли катта қизиқиш билан тинглади.

У ўз нутқида партиянинг фаровонликни оширишга қаратилган социал сиёсати аёллар тўғрисидаги ғамхўрликни давлат вазифаси даражасига кўтарди, деб таъкидлади. Афсуски, турғунлик йилларидаги ҳодисалар, йўл қўйилган салбий хатоларнинг касри аёлларга ҳам таъсир этди. Ҳозир улар олдида иш билан таъминланиш масалалари, демографик, ижтимоий ва ҳуқуқий муаммолар ўткир бўлиб турибди. Дурустроқ малакани талаб этмайдиган ишларда хотин-қизлар эркакларга нисбатан кўпроқ банд бўлаётгани аёлларни ташвишлантирмоқда. Ҳали ҳам оғир жисмоний меҳнат, тунги сменалар, меҳнатнинг ноқулай шарт-шароитларига барҳам берилмаган.

Қайта қуриш бу аҳволни тубдан ўзгартириши керак. 2000 йилга қадар мамлакатда миллионлаб хотин-қизлар оғир жисмоний меҳнатдан ҳоли бўладилар. Аёлларни меҳнатга жалб этиш учун қишлоқ жойларда юксак механизациялашган қайта ишлаш, тўқимачилик, тикувчилик саноати корхоналарини, машинасозлик ва асбобсозлик корхоналарини жадал бунёд этиш программаси таклиф этилмоқда. Ишлаётган оналар учун социал кафолатларнинг ишончли системасини яратиш керак. Бунинг учун эса уларга тўла бўлмаган иш куни ёки ҳафтасида ишлаш, касаначилик меҳнати билан шуғулланиш учун кенг имкониятлар яратиб берилиши керак. Оилага ёрдамнинг янги стратегияси зарур. Бола боқишни ижтимоий фойдали меҳнатга бараварлаштириш, фарзандли бўлгунча ва фарзандли бўлгандан кейин бериладиган отпускаларни узайтириш, 14 ёшга тўлмаган болалари бўлган оналарга қўшимча отпуска жорий этиш лозим. Социал соҳа, маиший хизмат соҳаси, мактабгача тарбия болалар муассасалари қуриш жадал ривожлантирилиши керак, деб таъкидлади докладчи. Афсуски, бизда аёлларнинг барча ҳуқуқларига кафолат берадиган қонун йўқ. Аёллар ва болаларнинг соғлиғини муҳофаза этиш тўғрисида қонун қабул қилиш, бу қонуннинг бажарилиши устидан назорат ўрнатадиган комиссия тузиш жоиз бўлади.

* * *

17 май куни кечқурун Тошкентда бўлаётган халқаро хотин-қизлар анжуманининг делегатлари хайрия кечасида иштирок этдилар, бу кечадан тушган пул Оролга ёрдам фондига ўтказилади. Кеча В. И. Ленин номли СССР халқлари дўстлиги саройида бўлди. Шу саройда ўзбек миллий чиннилари хайрия мақсадида «ким ошди» савдосида сотилди. Бунда чет эллик меҳмонлар ҳам қатнашдилар. Чунончи, Филиппиндаги мусулмон аёллари уюшмасининг президенти Тамано чинни идишлар сотиб олди. У қуриб бораётган денгизни қутқаришга камтарона ҳисса қўшмоқчи бўлганлигини айтди.

(ЎзТАГ).

РЕДАКЦИЯ МЕҲМОНЛАРИ

Илгари хабар қилинганидек, социалистик мамлакатлар ахборот агентликлари журналистлари халқаро семинарининг қатнашчилари Ўзбекистонда меҳмон бўлиб туришибди. Семинар иштирокчилари: болгариялик Стефан Господинов, Христо Байданов, Толя Радева, вьетнамлик Ли Ван Шау, Нгуен Дан Фат, венгриялик Ласло Балог, Петер Варкони, Германия Демократик Республикасидан Ирис Ханш, Андре Гросс, кубалик Антонис Руис Орталь, кампучиялик Мок Шеанг, Хок Сометх, лаослик Пхешсакхоне Луангвисетх, Боуанха Оудосоукх, польшалик Вальдемар Савинский, Збигнев Кшиштиньяк, руминиялик Константи Ионеску, Ион Ковач, чехословакиялик Зденка Тихотова, Ян Врабец «Совет Ўзбекистони» газетаси редакциясида ҳам бўлишди. Меҳмонларга газетанинг тарихи, журналистлар олиб бораётган бугунги ишлар ҳақида, қайта қуриш жараёнларининг бориши қандай ёритилаётгани тўғрисида сўзлаб берилди.

Суратда: семинар қатнашчилари.

В. МОЛГАЧЕВ сурати.

Студентлар ва ЭҲМ

18 май куни Самарқанд шаҳрида якунланган Бутуниттифоқ семинар-кенгашида олий ўқув юртларида математикани ўрганишда ҳисоблаш техникаси ҳамда ўқув-ҳисоблаш синфларидан фойдаланиш муаммолари муҳокама қилинди. У СССР Халқ таълими давлат комитети, республика Халқ таълими министрлиги ва Самарқанд педагогика институти томонидан уюштирилди.

Семинар-кенгаш ишида мамлакатдаги ўттиз учта олий ўқув юртидан келган олимлар ва ўқитувчилар, халқ таълими системаси ходимлари иштирок этишди.

— Бизнинг вазифамиз — компьютер соҳасидаги саводсизликни тугатишдан иборат, — деди Москва электрон техника институтининг профессори А. Ефимов. — Афсуски, ҳозирча олий ўқув юртлари ва мактаблар ЭҲМлар билан ёмон жиҳозланган, Ватанимизда ишлаб чиқарилган электроника талабга жавоб бермайди.

Семинар қатнашчилари компьютерлаштиришни янада ривожлантиришга қаратилган тавсияномалар қабул қилишди.

(ЎзТАГ).

• Спорт

ФУТБОЛ:

ЖАВОБСИЗ ТЎПЛАР

Биринчи лига коллективларининг 10-тур ўйинлари тўпларга бой бўлди. Тўққиз учрашувдан фақат биттасида меҳмонлар зафар қучишди. Бунда Кутаиси торпедочилари «Кубань» майдонида (2:1) ғалаба қозонишди. Чемпионат пешқадами — ЦСКА футболчилари эса сафарда бир очко йўқотишди. Улар Ставрополь динамочилари майдонида ўйинни (3:3) дуранг қилишди. Ўйинларда эса жами 35 та тўп киритилди.

«Спартак» — АСК (Р) ва «Нефтчи» — «Металлург» учрашувларида бир хил — 3:2 ҳисоби қайд этилди. Шунингдек, «Қайрат» — «Нистру» ҳамда «Геолог» — «Карпати» ўйинлари 3:1 ҳисобида тугади. Қолган учрашувлар қуйидагича бўлди. «Динамо» (Бт) — «Котайк» — 1:0, «Шинник» — «Даугава» — 2:1.

Қизиқарли учрашувлардан бири Тошкентда бўлди. Мухлислар стадиондан мамнун қайтишди. Пахтакорчилар мароқли ва мазмунли ўйин кўрсатиб, кўпчиликни қувонтиришди. Учрашув бошидан ташаббусни қўлга олган майдон эгалари Симферополнинг «Таврия» дарвозасини ишғол этишга ҳаракат қилишди. 2-минутда Р. Муҳадов ҳисобни очди. У яна маҳорат кўрсатиб, ғалабани мустаҳкамлади. 75-минутга борганда эса О. Синелобов билан А. Абдураимов ҳамкорлиги самарали кечди. Азамат тўпни боши билан дарвозага йўллади. Ўйин тугашига саноқли дақиқалар қолганда А. Пятницкий ҳисобни 4:0 га етказди. Шундай қилиб, пахтакорчилар жавобсиз тўплар киритиб, жами ғалабаларини 5 тага етказган ҳолда 13 очко билан тўртинчи ўринга кўтарилишди. ЦСКА ва «Қайрат» коллективлари ҳисобида 15 тадан очко бор. «Нефтчи» командасида 14 та очко тўпланган.

Муҳаррир
У. УСМОНОВ.

Р. — 01252. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри. Б. — 118. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12